MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM Központi Könyvtára Telefon: 176-827 Telex: 224178 1828 Budapest 5. Pf.: 489
tói 1/79

A tartalomból: 6,2 százalék a kényszersterilizálást, 4 százaléka pedig a cigányok kiirtását tartotta volna megoldásnak. (Cikkünk a 4. oldalon.) Ezt a nagyjából kordában tartott befolyást az MSZMP nyújthatja, ha megszabadul attól az imagójától, hogy kulturálisan és stratégiailag is orosz orientációjú. (Cikkünk a 4. oldalon.)
Anglia, Lengyelország és Magyarország lakossága halálbüntetés-párti. (Cikkünk a 7. oldalon.)
Kijelentette, hogy mint párttag nem kíván osztozni azoknak a bűnöknek a felelősségvállalásából, amelyeket a vezetők elkövettek. (Cikkünk az 1. és 5. oldalon.)

KÖZGAZDÁSZ
A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXXII. ÉVFOLYAM, 6. SZÁM — ÁRA: 4 FORINT — 1989. MÁRCIUS 23.

Szocialista álomkarrier

Interjú Németh Miklóssal

Az elmúlt hónapok egyik tendenciájaként állapíthatjuk meg azt, hogy egyre több közgazdasági egyetemet végzett szakember kerül fontos vezetői beosztásba. Interjúsorozatunkban őket kívánjuk megszólaltatni; életpályájukat, elképzeléseiket bemutatni. Legutóbb Németh Miklós miniszterelnököt kerestük meg; aki elfoglaltságai miatt írásban válaszolt előzetesen megadott kérdéseinkre.

— Pályafutása elején — egyetemünkön és az Országos Tervhivatalban — népgazdasági tervezéssel foglalkozott; tehát éppen, hogy az áru- és pénzviszonyok kiiktatásának, a makroszintű beavatkozásnak a módjait tanította, illetve alkalmazta. Most viszont a piacorientált gazdaság megteremtésének fontosságát hangsúlyozza. Nincs ebben ellentmondás?

— Nem érzek ellentmondást a modern makroökonómia és a piaci elemzésen alapuló mikroökonómia között. A költségvetési és a monetáris politika ugyanis csak akkor működtethető hatásosan, ha a gazdaság mikroszférájában a piaci viszonyok szabadon érvényesülhetnek. Sőt, a makroökonómiai irányítást befolyásoló legfontosabb paramétereknek — árfolyamok, kamatlábak, inflációs ráta stb. — a piaci folyamatok eredőjeként kell kialakulniuk ahhoz, hogy megfelelően orientáljanak, hogy helyes döntésekre késztessenek.

Ez az elméleti modell természetesen a gyakorlatban csak nagyon áttételesen érvényesül, különösen a mi viszonyaink között, hiszen nálunk még nem beszélhetünk a valós piaci viszonyok széles körű elterjedéséről. Ez felidézi azt a veszélyt, hogy az eltorzult piaci viszonyok és a voluntarista módon meghatározott makroökonómiai célok egymás kedvezőtlen hatását erősítve rossz irányba viszik a gazdasági folyamatokat. Ennek elkerülése érdekében elengedhetetlenül fontosnak tartom a piaci viszonyok szabad érvényesülésének mielőbbi megteremtését és a korszerű makroökonómiai politikák — konjunktúra-szabályozás, kereslet-menedzselés — erre épülő alkalmazását.

— Az ön életútja „szocialista álomkarrier." A parasztcsaládból származó fiatalember Népköztársasági-ösztöndíjas egy fővárosi egyetemen, már 20 évesen párttag, egyetemi oktató, néhány évvel később felelős beosztású vezető, majd az ismeretlenség homályából előlépve politikai bizottsági tag és alig 40 évesen Európa legfiatalabb miniszterelnöke. Úgy gondolta, hatalmi-döntési pozícióból többet segíthet?

— Természetesen korábbi életpályám során fel sem merült, fel sem merülhetett bennem, hogy én leszek Magyarország miniszterelnöke. A különböző munkahelyeken, ahol dolgoztam — ideértve az egyetemi éveket is — mindvégig a gazdasági reformok elkötelezett híve voltam. Ez részben érthető, mert akkor jártam egyetemre, amikor az 1968-ban bevezetett reform koncepcióját kidolgozták. Az egyetem életét akkor lázban tartották a reformmal kapcsolatos viták. A későbbiek során is mód nyílt arra, hogy lehetőségeimmel élve a reformok ügyéért tegyek valamit. Persze, ahogy ezt a különböző időszakok megengedték; a hetvenes évek elején-közepén szűkültek a gyakorlati lépések esélyei, az évtized végén viszont ismét teret kaptak a reformgondolatok. Ezidőtájt nagy intenzitással dolgoztam munkatársaimmal együtt hazánk nemzetközi pénzügyi kapcsolatainak erősítéséért, a fizetési válság elkerüléséért.

1986. végén született meg először az a felismerés, hogy rossz úton haladunk, a XIII. pártkongresszuson kitűzött célok összességükben irreálisak, az erre épülő gazdaságpolitika a túlelosztást, az eladósodási folyamatot erősíti. Ekkor már a Központi Bizottság apparátusában dolgoztam, és erőfeszítéseimet az 1987. júliusában elfogadott gazdasági és társadalmi kibontakozási program megfogalmazására koncentráltam. Ez a program kulcsfontosságú volt azoknak a változásoknak az elindításában, amelyek az elmúlt 1-2 évben végbementek.

Miniszterelnökként is a reformok következetes megvalósítását tekintem elsődleges célnak. A lehetőségek ebben a pozícióban egyrészt bővebbek, másrészt bizonyos értelemben szűkebbek, mert az ilyen kérdésekben nem egyszemélyi döntések születnek, hanem munkatársaimmal, a kormány tagjaival együtt határozunk. Ezek helyességéről pedig meg kell győzni a társadalom tagjait, ami a mai szociális helyzetben, a növekvő érdekellentétek közepette rendkívül nehéz.

— Szinte az iskolapadból került egyre feljebb. Felmerülhet tehát, hogy eddig burában élt, hogy a valóságot — például a vállalati gyakorlatot — nem ismerő elméleti szakember.

— Ha visszatekintünk az elmúlt két évtized gazdaságtörténetére, azzal a paradox helyzettel találjuk magunkat szembe, hogy míg a gazdaság egyre szűkülő hálóban vergődött, a gazdaságelmélet, a közgazdaságtan nagyszerű eredményeket produkált. Gondoljunk csak Kornai János elméletére, Liska vállalkozási felfogására vagy Bródynak a közgazdaságtan dimenzionális lehetőségeit is befolyásoló tanulmányaira! Szerintem ezek a hazai viszonyokon túlmutató jelentőségű munkák; nagyrészüket a gyakorlat már többszörösen igazolta.

A valóság és a vállalatai gyakorlat azért két nem teljesen azonos dolog. Eddigi munkahelyeimen jó lehetőséget adtak arra, hogy a gazdaság hazai és nemzetközi folyamatait megismerhessem. Ebből a szempontból kiemelném a Tervhivatalban töltött éveket; a népgazdasági tervezés rákényszeríti az embert arra, hogy összefüggésrendszerekben gondolkodjon és a gazdaságról kialakított elgondolásait a valóságos folyamatokkal rendszeresen összevesse. Nagyon nehéz meghatározni, hogy egy közgazdász-miniszterelnöknek a gazdaság mely területén kell leginkább otthon lennie, de én úgy gondolom, hogy ez a népgazdasági folyamatok szférája, a makroökonómiai szabályozás. Természetesen ez nem zárja ki azt, hogy a vállalati gondokat ne ismerjem; bár ha a kormányban jól működik a munkamegosztás, akkor az ilyen ügyekből nagyon kevés jut el miniszter-tanácsi szintre.

— A rossz nyelvek szerint azért nevezték ki jelenlegi posztjára, mert életkora miatt a felsővezetés tagjai közül egyedül önt nem terheli felelősség a korábbi hibákért. De volt már arra példa a világtörténelemben, hogy a bűntelenből áldozati bárány lett. Ebben a válságos időszakban önnek is van esélye e szerep eljátszására . . .

— A nemzet önismeretéhez kétségtelenül hozzátartozik a múlt ismerete is. De elsősorban nem a felelősöket kell keresnünk, hanem inkább a hibák okait. Ennél is fontosabbnak tartom a jövő feladataira való felkészülést. A múltból nem lehet megélni, arról nem is beszélve, hogy demokratikus társadalomban bizonyos fokú önkorrekciónak is helye van.

(Folytatás a 3. oldalon)

Március, 1989

Ezen a március tizenötödikén visszakaptunk valamit. Valamit, amit oda sohasem adtunk ugyan, valamit, amit elvenni se tudott tőlünk senki, s ami mégsem volt maradéktalanul a miénk. A nyugalom, a vidámság, a természetes, magától értetődő ünnep elemi erővel foglalta el idén a várost, s az emberek szívét-lelkét. Ez az ünnep nemcsak megható, méltóságteljes, rendíthetetlen és dacos volt, hanem kavalkádos, laza és civil is. Lufival, krémessel a feszültség helyett. Hitte is, nem is a nép, hogy ezt így is lehet, de aztán hozzászokott egy pillanat alatt. Nyers Rezső a Múzeumkertben kapott tapsot, Kis János, Orbán Viktor és a többiek meg szerte a városban, és ez így természetes.

A nem hivatalos ünneplésről tudósítunk a 2. oldalon.

Érvényes ünnepeket

Miért van az, hogy jó szívvel még az ünnepeinket sem tudjuk megülni? Politikai kurzusok „értékelő" kénye-kedvének kitett és acsarkodásba vagy némaságba fulladt — fullasztott ünnepeink! Az egyik most nyerte vissza jogos helyét, a másik alapjaiban látszik meginogni, és ki tudja, mi lesz a többivel. Olyan ügyeket jelentettek — az emberi-nemzeti-társadalmi szabadság kérdéseit vállalva —, melyekre az utókor csak ál-, vagy félmegoldásokat hozott. Ezért lehetnek politikai kártyapartikban kijátszandó aduk a mai napig.

Hiszem, hogy van érvényes tartalma és üzenete mindegyiknek, így március 21-ének is. Persze messianisztikus emberfelszabadító hite és világforradalmi utópiája távoli és meg nem értett dolgok homályába vész; szociális tartalma tiszteletreméltó, de ismerjük bizonytalanságait, korlátait. Ugyanakkor diplomáciai, nemzetközi sikereit mindenki figyelmen kívül hagyja. Történészeink hiába bizonyították, hogy a 2. Clemenceau-jegyzék elfogadása (az a bizonyos kivonulás a Felvidékről) valójában és végérvényesen leleplezte az antant imperializmusát és bizonyította a magyar proletárdiktatúra békeszándékát a katonailag védhetetlen-lehetetlen helyzetben a visszavonulás egyetlen tisztességes útját jelentve. Mégis máig érződik a kudarc íze. Miért van az, hogy mi csak a „végső győzelmeket" tudjuk értékelni, a részbizonyítások, sikerek mit sem érnek. (És egyáltalán van-e „végső győzelem"?) Vereségtudatú ünnepeinken azzal kell szembenézni, hogy nem az akkori események szereplői buktak, hanem a következő korok, amelyek nem tudtak mit kezdeni a vereséggel és a tanulságokkal, a lelkiismeret-furdalásos utókor, amely nem tudta napi feladatokban megvalósítani a megkísértett lehetetlent. Szavaink sokszor kevesek. Idézzünk három szemtanút, résztvevőt, a bolsevik-kommunistát, a népi írót és a konzervatív reformer történészt.

„. . . hangsúlyozzuk, hogy mi a Magyarországi Tanácsköztársaság sorsát a nemzetközi proletárforradalomra alapítottuk . . . (ápr. 19.) Türelmemnek végső határán túl vagyok. Az összeműködés teljes hiányának tartom azt, hogy megtörténhetett, hogy Besszarábiából idetolt román erők bennünket megvertek . . . Ha a Besszarábia elleni (orosz) offenzíva elmarad, én a felelősséget azokra hárítom, akik Lenint már akkor is hamisan informálták, amikor Oroszországban voltam." (Júl. 28. Kun Béla).

„A nagy szállodák előtt, a mutatós köztereken és a Duna-parti korzón . . . a vöröskatonák egyenruhájához képest papagájtarka francia, olasz, cseh, angol, román és szerb tisztek álltak itt is és ott is kört. Nyugat-európai illatú cigarettákról pöccentgették a hamut, egyik lábuk oly szoborszerűen helyezve a másik elé, ahogy mancsával az oroszlán zsákmányul lefoglalja a romantikus mélynyomatokon a gazellát. Eszükbe se jutott, amit pedig az öreg vénasszonyok odasandítása kifejezett, hogy az a gőg voltaképpen min osztozkodik. Terítettek le vajon valaha népet körvadászibb módon, kerítő falkásan, mint akkor a forradalommal védekező magyar munkásosztályt?. . . az európai történelem ilyen fondorlatos, mocskos eszközökkel végrehajtott testvérledőfést, ennél szennyesebbet, tehát tisztázandóbbat keveset ismer." (Illyés Gyula).

„(a világháborút követő) . . . összeomlásnak is egyik oka kétségtelenül az volt, hogy sem a vezető réteg, sem pedig a falusi nép nem rendelkezett életképes szervezetekkel, a lakosság tökéletesen atomizálva volt, s e szervetlen és szervezetlen tömeg fölé borult egyetlen védőponyva gyanánt az államhatalom. S mikor ezt a ponyvát egy pillanatra elfútta a világtörténelem szele, az egész nemzet ott állott védtelenül a zimankóban . . . A demokrácia apró munkát jelent, kisemberek örök apró munkáját, mely sohasem lesz képes olyan kirakati eredményeket elérni, amilyenek az államtól eltartott vagy támogatott „egyesületek" büszkeségei. De a kisemberek önkéntes és szabad szervezetei megmaradnak akkor is, ha a felépítményt krízis fenyegetné." (Szekfű Gyula).

Nem világtörténelmi zimankókra készülünk, csak szerény tavaszi ünnepekre. Jó lenne egyszer nyugodt elégedettséggel ünnepelni.

I. G.

Mi legyen a párttal az egyetemen?

A pártbizottsági tagokon kívül az egyetemi pártszervezet több tagja is képviseltette magát a nyilvánosra hirdetett pb-ülésen március 13-án. Rendkívül élénk vitának lehettünk tanúi, ahol az éles kritika, sőt némelykor még a túlfűtöttség is tükrözte azt az útkereső bizonytalan állapotot, amely ma nemcsak a megújulni akaró MSZMP-re jellemző, hanem az egész ország állapotára.

Az ülésen megtárgyalták a vb által előterjesztett tézisek, az egyetemi pártalapszervezetek feladatairól és szervezeti átalakításáról. A beterjesztett írásos anyag az egyetemi pártalapszervezetek fő funkcióit a következőkben jelölte meg:

— folyamatos véleménycsere az ország politikai helyzetéről, a politikai folyamatokról;
— az MSZMP különböző szintű testületei döntéseinek befolyásolása, a politika aktív alakítása céljából;
— ideológiai problémák megvitatása;
— a tagság igényei szerint a helyi döntések előtt véleményformálás;
— kapcsolat más pártalapszervezetekkel közös platform kialakítására és közös fellépés érdekében;
— a hallgatók körében végzett politikai munka.

A pártalapszervezetek kialakítására három alternatívát jelölt meg: 1. a hagyományos szerveződési elveket fenntartva az egyetem új szervezeti rendjéhez való igazodást 2. a platformok alapján történő szerveződést 3. az előző két megoldás kombinációját. És végül javaslatot tett az egyetemi pártszervezet irányítási rendszere és a vezető testületei átalakítására. A pb célja nem a határozathozatal volt, hanem a téma gazdagítása.

Vajon időszerű-e, van-e realitása most foglalkozni a szervezeti átalakítással — vetették fel többen is a kérdést — különösen, hogy még a szervezeti átalakítása előtt áll az egyetem? *Szarvas László* pbtitkár szerint mindenképpen most kell dönteni, arról, hogy milyen felállásban kezdi meg működését az új tanévben a pártszervezet. Vagy igazodik az egyetem új kari struktúrájához, vagy mást választ.

A szervezeti tagoltság vitája helyett azonban sokkal többen a párt tartalmi kérdé-

(Folytatás az 5. oldalon)

Pácban a tarkarétiek, avagy lesz-e bútor jövőre?

— Mi igaz a hírből, hogy mi, tarkaréti kollégisták május végétől „kinn alszunk a tarka réten", hogy a Közgazdászban körülbelül egy hónapja megjelent cikket idézzem? Elvisznek valóban minden mozgathatót és csak a csupasz falak maradnak a kései vizsgázók otthonául — kérdeztem Bozzay Lászlót, az egyetem főmérnökét?

— Én azt hiszem, hogy sokan kellő tájékozottság hiányában eltúlozták a problémát. A helyzet a következő. Három évvel ezelőtt vette meg az egyetem az épületet, ugyanakkor a már benne levő bútorok, berendezési tárgyak az üzemeltető, az Építőipari Szolgáltató Vállalat tulajdonában maradtak. Ezek használatát, illetve egyéb üzemeltetéssel kapcsolatos szolgáltatások végzését a vállalat egy szerződésben kialkudott ár ellenében biztosította az egyetem számára. Az ár kialakítása egy hallgatóra és egy napra vetítve történt. A lényeg az, hogy a cég ezt az összeget az idő alatt többszörösére emelte, ugyanakkor pedig vita alakult ki a karbantartási munkák körül. Véleményem szerint ugyanis a szerződésben nem volt kellőképpen körülírva, hogy a fizetett összeg ellenében mit köteles elvégezni a vállalat és mit nem. Ez alatt aztán mást értett a vállalat és mást az egyetem. Az elmúlt három év alatt kb. 10 millió forintnyi olyan elvégzetlen munka halmozódott fel, amit nem végeztek el, holott szerintünk ez beleértendő a kialkudott árba.

(Miután pedig egyik fél sem volt hajlandó engedni, megszületett a döntés, hogy amennyiben a vállalat nem hajlandó elvégezni a felgyülemlett munkát — pl. ajtó, ablak, központi fűtés javítása —, akkor az egyetem felbontja a szerződést. Ez december elején féléves határidővel meg is történt.)

Miután pedig ez május végére tehető, valaki ezt megtudta és elkezdte harangozni a rémhíreket — folytatja Bozzay László.

— A kollégistáknak tehát nincs okuk aggodalomra?

— Egyáltalán semmi okuk rá, sőt szerintem még jobban is járnak. A felmondás körüli legutóbbi egyeztetések során ugyanis a következőkben állapodtunk meg. Először is megnéztük, mikor lehet elkezdeni a bútorcserét.

— Bocsánat a közbeszólásért, de miért kell kicserélni a bútorokat? Nem vehette volna meg az egyetemen az eddig csak bérelt bútorokat?

— Nem, mert a vállalat is igényt tart ezekre. Elég sok hasonló szállót üzemeltet, ahol hasznosíthatók ezek. Az egyetlen nagyobb tétel, amit kértünk, hogy elfogadható áron adjanak el nekünk, az a 420 tanulóasztal.

(A listán szereplő tárgyak, például függöny, falvédő, ruhaszárító, vödör, szemetesedény, lavór, öltözőszekrények, a büfé berendezési tárgyai stb.) Mint megtudtam, jelentős alkudozással, komoly utánjárással választották ki a megfelelő szállítókat és a rendeléseket már decemberben feladták.

— Biztosíthatok mindenkit — mondja Bozzay László — olyan nem lesz, hogy valakinek hiányosan felszerelt szobába kell beköltöznie. A megállapodás szerint a vállalat csak akkor és annyi bútorát szállíthatja el, amikor és amennyinek megfelelő utánpótlás már itt lesz a kollégiumban. A csere több lépcsőben zajlik majd le. Először 100 férőhely ki-, illetve beköltöztetése történik. Ennek idejét kb. egy hétre, tíz napra tesszük, majd jön a második száz férőhely, végül a többi. Úgy ítéljük meg, hogy a munkákat július első hetében kezdenénk és augusztus közepére be lehetne fejezni a feltétlenül szükséges festéssel együtt.

— Körülbelül mennyire rúg majd a számla és honnan származik a pénz, amivel mindezt ki lehet egyenlíteni?

— Különböző fogyóeszközöket körülbelül 6 millió forint értékben kell vásárolnunk. Hogy honnan származik a pénz, ahhoz tudni kell, hogy mindenféle építésjellegű beruházás esetén a költségekhez hozzászámítható egy úgynevezett első fogyóeszköz-beszerzés költsége. Amikor a minisztérium ezt az épületet megvette, akkor ezt a pénzt tulajdonképpen megspórolta. Az egyetem tehát most kapott 6 millió forintot, hogy a kollégiumba szükséges eszközöket beszerezze. Ha ez kevés lenne ahhoz, hogy ugyanilyen nívón berendezzük a kollégiumot, akkor egyéb forrásokból pótoljuk a hiányzó összeget. Ami pedig a személyi részt illeti, mi felajánlottuk minden dolgozónak, hogy legyen ezentúl az egyetem alkalmazottja. Nagyon kevesen mondtak nemet. Rajtuk kívül saját karbantartóink is lesznek a helyszínen, akik megadott program szerint végzik a karbantartást és a hirtelen adódó hibák elhárítását is gyorsabban elvégzik.

Az egyetem tehát osztottszorzott, és úgy döntött, jobban jár, ha maga üzemelteti a kollégiumot. Sőt elárulom, hogy szeptembertől már telefonközpontja is lesz a kollégiumnak, nem kell órákig tárcsázni, hogy valaki elérjen bennünket.

B. M.

KDC-program

A Közgáz DiákCentrum következő műsora március 24-én, pénteken 19.30—02.00-ig: Koncert; Gerendás Péter Társaság (Gerendás Péter, Bornai Tibor, Lengyelfi Miklós, Márton András, Móricz Mihály, Lippényi Gábor); meghívott vendégeink a Popexpressz-fórum keretében: Laár András és Galla Miklós; mozifilmek: Vágyrajárók, Elszabadult indulatok (am. krimi, fsz.: Farrah Fawcet); videofilm: 10. áldozat (olasz sci-fi). állandó programjaink: nonstop diszkó (dj.: Szeles Tibor); teaház.

Műsorelőzetes: március 31-én EAST. Mozifilmek: Kizökkent világ (am. kísérleti film Coppola stúdiójából); Hegylakó (Highlander) (angol). Állandó programjaink. Április 2-án, vasárnap 17 és 21 órai kezdettel: Laár Pour Laár. Április 3-án, hétfőn és 4-én, kedden 16 és 20 órai kezdettel: Farkas a mezőn.

Független március 15.

Szabad Magyar Televíziót!

A 31 alternatív szervezet által szervezett, fél 12-re meghirdetett Független március 15. elnevezésű tüntetésre több tízezren érkeztek, hogy 41 év után először ismét szabadon ünnepelhessék meg nemzetünk e magasztos ünnepét. Sokan a 11 órakor kezdődött hivatalos megemlékezésről érkeztek ide a Petőfi-szoborhoz. Az ünnepség a rendező szervezetek neveinek felolvasásával kezdődött, majd a Szózat és a Himnusz közös eléneklése után ünnepi beszéd hangzott el, melyet egy köröző helikopter zaja teljesen elnyomott, ezért újra kellett kezdeni.

Ezután *Vigh Károly*, a Bajcsy-Zsilinszky Társaság elnöke mondott beszédet. Emlékeztetett, hogy 1931-ben, névadójuk ugyanezen a helyen beszélt, aki akkor a szabadság nyilvánvaló eltiprásának jelét látta az ünneplők köré vont rendőrkordonon. Vigh Károly elmondta, hogy idén először nem aktuálisak már Bajcsy-Zsilinszy szavai. Továbbá követelte október 23. nemzeti ünneppé nyilvánítását.

A nép szava

Ezt követően *Mécs Imre*, a Történelmi Igazságtétel Bizottság képviselője többek között a munkásőrség eltörlését javasolta. Külön hangsúlyt fektetett a független ünneplés szükségszerűségére, mely nem a nemzet kettéosztását hivatott szolgálni, hiszen a deklarált célokban ma majd' mindenki megegyezik, csak az odavezető utak megítélésében vannak eltérések. Ezenkívül a hatalom által felajánlott közös ünneplést mindaddig nem fogadhatják el, míg az nem az egyenrangúak, hanem az úr és szolga szövetségén alapszik.

A felszólalásokat zajos tetszésnyilvánítás kísérte. A következő helyszín a Szabadság tér volt, ahova több útvonalon lehetett eljutni. Idén nem rendőrök, hanem az alternatív szervezetek rendezői irányították a vonulókat a kért és engedélyezett útvonalon.

Itt, miután az utolsókat is bevárták a Szabad Magyar Televízió felirat elhelyezésével, jelképesen lefoglalták az MTV-t. *Cserhalmi György* mondta el az új 12 pontot, majd *Csengey Dénes*, az MDF képviselője beszélt. Reményét fejezte ki, hogy megszűnik a gyomorgörcs, amit eddig a nemzeti ünnepeink megünneplése okozott mind a hatalom, mind az ünnepelni vágyók körében. „Sokan féltek attól, hogy meg fogjuk ostromolni az MTV-t: mi nagyon fogunk vigyázni erre a televízióra, mert a miénk, erre az országra, mert ez is a miénk". Lényeges volt beszédében, hogy a 12 pontra reagálást követelt a hatalom részéről, kezdődjenek tárgyalások a megvalósításukról. Ezenkívül külön műsoridőt kért az alternatív szervezeteknek. Ezzel, azt hiszem, nem döngetett üres kapukat, ez jól látszott az e napi események tv-közvetítésén, ahogy nem az események súlyának megfelelően kaptak helyet a műsoridőben. Hangos tetszést arattak zárószavai: „Szabad március 15-ét, 16-át, 17-ét, 18-át és így tovább az öröknaptár utolsó napjáig".

A következő színhely a Kossuth tér volt, ahova sokan azután érkeztek, hogy a Batthyány-mécsesnél elhelyezték a megemlékezés virágcsokrait. Itt *Orbán Viktor* a FIDESZ képviseletében mondott hatásos összefoglaló jellegű beszédet, melyben kifejtette, hogy a jelenlegi hatalom egy csődtömeget hagy maga után az országra, ami főleg a fiatalokat érinti, akik nehezen tudják azt elfelejteni, hogy elkótyavetyélték a nemzet vagyonát. Kételkedését fejezte ki a pártállam őszinteségét illetően, mivel azok, akik néhány hónappal ezelőtt még gumibottal illették például a többpártrendszer híveit, mára már szintén ugyanazt hangoztatják. Majd *Kis János*, az SZDSZ küldötte szólalt fel. Kifejtette, hogy az eddig szocializmusnak nevezett rendszer felett a történelem kimondta az ítéletet, bebizonyítva életképtelenségét. A hatalom demokratizálódását gyengeségével magyarázta, ezért felhívta az ellenzék figyelmét, hogy össze kell fogni, hogy a hatalommal szemben egy kikerülhetetlen politikai erőt, tárgyalópartnert jelentsenek, és így kikényszeríthetik ígéreteik betartását, mindaddig, míg törvényes garanciák nem születnek ezekre. Végezetül félperces néma tisztelgés következett annak a 200 embernek az emlékére, akiket ezen a téren lőttek le 1956 októberében, majd a székely himnusszal megemlékeztünk azokról, akik ezen a napon nem ünnepelhettek szabadon.

Innen a Bem-szoborhoz vonultunk, ahol az ünneplés a kelet-közép-európaiság jegyében folyt. Felolvasták a lengyel Szolidaritás, az illegális csehszlovák és NDK-beli polgárjogi szervezetek, az Észtországi Népfront, valamint a Romania Libera üdvözletét. Ez utóbbi felhívta a figyelmet, hogy annak ellenére, hogy országukban állami szintre helyezték a magyargyűlöletet, ők és a román nép többsége testvérének tekinti a jogaiért küzdő magyar népet. Kérte a magyar embereket, hogy élesen határolják el magukban a román népet és Ceausescut.

Ezután a Batthyány téri Kölcsey-szobornál rótták le tiszteletüket jó néhányan. Helyhiány miatt nem került sor közös megemlékezésre.

Este a fáklyás felvonulás szép befejezése volt ennek a felemelő napnak. Jó volt látni az egyéni arcokkal rendelkező, önmagukat vállaló embereket, akik tudják, hogy ma csak békés indulatokkal lehet célt érni.

Békés Zoltán

Felemás megítélés

Néhány adatot és megjegyzést szeretnék kiemelni *Mikó Gyula* általános kari dékánhelyettes: „Az esti-levelező képzés tapasztalatai az általános közgazdasági karon" c. 1989. február 1-i 9 oldalas írásából: a második oldalon szereplő táblázat szerint a nem nappalis hallgatók *70-80%-a már diplomás.* 91%-uk 25 éves, vagy annál idősebb (tehát volt is már idejük megszerezni első diplomájukat). A 4. oldalon: „Az esti-levelező képzésben felmerülő problémák egyik fő, akár objektívnek is tekinthető oka, az egyetemre *bekerülő* esti-levelezős tagozatú hallgatók alacsonyabb tudásszintje". És a 8. oldalon, az összefoglalóban: „Illúzió azt hinni, hogy a *gyengébb előképzettségű*, alacsonyabb oktatási színvonalon tanított hallgatók (kényszerűségből) kevesebb időráfordítással ugyanolyan színvonalú tudást szereznek"... mint a nappalisok.

Én a bemenő tudásszint minősítésével vitatkozom. Bármely más felsőfokú iskolában való 3-6 év elvégzése és pár év munka után az esti-levelező hallgatók 70-80%-a eleve kisebb tudású lenne, még az egyetemre lépés pillanatában, mint a frissen érettségizett nappalisok? (Akiket vén fejjel egyébként szívből irigylek.) Eszerint az MKKE egy olyan csúcs-egyetem lenne, amely az érettségizett hallgatók annyira kiemelkedő elitjét tudja magához vonzani elsős hallgatóként, hogy a lemaradók még egyéb felsőoktatású intézmények elvégzésével sem tudják pótolni a hátrányukat? Ekkora különbség lenne a középiskolákból kikerülők között? Vagy talán mégsem. Mikó Gyula enyhíti is a minősítésének az élét azzal, hogy talán az érettségi utáni több éves tanulási kihagyás látszik meg az estis-levelezősök nappalinál alacsonyabb belépő tudásszintjén. Tehát hogy közben 70-80%-uk elvégzett egy felsőfokú iskolát, az nem használt lényegesen a szellemi kondíciójuknak? Van egy másik enyhítő körülmény is: „Megkockáztatható azonban az a kijelentés, hogy az esti-levelezős hallgatók körülményei között sok nappali tagozatra járó sem tudna a nappalival egyenértékű diplomát szerezni". Tehát még mindig adva van egy egyetem, annak kiváló tudású nappalis hallgatói, és valami szégyellnivalóként a háttérben néhány estis-levelezős szerencsétlen, akinek nehéz az egyetemen kívül élete (túl azon, hogy eleve alacsony tudásszinttel érkezett). Ez a kis mellékes csoport jelenleg az egyetem hallgatóinak mintegy felét teszi ki. Akkor ezzel

árnyékban van az egyetem fele?

A gondolat, ha nem is ilyen nyíltan, de sejlik az általam vitatott írásban is. Az estisek eleve rosszabb induló tudásának a leszögezése után: „Többek szerint... a probléma gyökere az, hogy a lényegesen nagyobb óraszámú nappali foglalkozások vannak arányosan lekicsinyítve az esti-levelező tagozat oktatásában. A megoldás az lehetne, hogy a tagozathoz illeszkedő oktatási módszerrel kellene kitölteni ezt az óraszámot, egy lényegesen hatékonyabban feldolgozható írott anyagra építve." A folytatás lehangolóbb: „...megbékélve a körülményekkel *eleve egy alacsonyabb elvárt tudásszintet kellene a tananyag összeállításánál megcélozni, és ennek minél biztonságosabb* elsajátítására kellene összpontosítani az erőket".

Ez az a pont, ahonnan hallgatóként, estis hallgatóként, mellesleg a nem nappalisok egyetemi tanácsi hallgatói képviselőjeként a saját gondolataimat indítani szeretném. Hátha nemcsak leereszkedni, elnézni kellene az egyetemnek az egyetemen kívüli problémákban vergődő szerencsétlen minden második hallgatójához! És vezérfonal ugyancsak található az eddigi idézetek mellől: „Az eredményesen alkalmazható.. anyagok elkészítésének legfőbb gátja az oktatók ellenérdekeltsége." Itt (is) lenne elásva a kutya? Miért oly takargatnivaló ez a tény? — hogy a hallgatók leminősítésének egész eszköztára kell körülvegye a megemlítését? Félreértés ne essék! Nem újabb személyes polémia a célom, mint ahogy a „Mérkőzés" című írással sikerült. Bizonyára Mikó Gyula is a helyzet logikájában fogalmaz, és valószínűleg gondolkozik is így. Ő nem estis, nem levelezős. Számára, ilyen körítésben egy tényező az, hogy „...nem biztos, hogy ez a munka (a jobb esti-levelező tananyagok készítése) anyagilag és erkölcsileg elismerhető". Nekem viszont, mint estis hallgatónak, aki nehezen küzd meg az egyetemen kívüli terheivel is, a legnagyobb, a legleküzdhetetlenebb akadály az, amelyen a legkevésbé tudok változtatni, amely tőlem nem függ, hanem sőt, aminek a problémáját még rejtik is előlem. Jelen esetben az egyetemi oktatás úgy, ahogy van, ahogy a hallgatóknak megjelenik. Az egyetem szerkezete és rengeteg megnyilvánulása rejtély. Annyira rejtély, hogy a legtöbb hallgató nem is foglalkozik vele. Tudomásul veszi, mégha itt-ott bele is gabalyodik. Lehet, hogy félreértettem egy csomó mindent. Lehet, hogy a mai napig sem én, sem estis-levelezős társaim nem érjük el a kezdő nappalisok színvonalát sem. De ez annyira alapvető kérdés, hogy jó lenne pontosabbat tudni róla:

mik is ezek a fogyatékosságok?

Mit tehetne ellenük az egyetem, a hallgató, a hallgatói érdekvédelem, stb.? Az ilyen típusú egyetemi önismereti kutatások felfutása előtt azonban *hallgatóként a „másik oldalról" megkockáztatok egy feltevést* arról, hogy mi lehet az oktatói vélekedés alapja, hogy ha tényleg „gyengébbek" a nem nappalisok. Hol szerezhették pl. a gyengeségüket? Ők már nem 100%-ig eltartottak. Segít ugyan nekik a családjuk, de már túl vannak az élet első leckéin. Egyrészt a nappalisoknál sokkal inkább gazdálkodni kényszerülnek idejükkel, energiájukkal. Másrészt 70-80%-uk viszonyítani tud korábbi felsőfokú tanulmányaihoz. És viszonylag hamar kialakul a véleményük, jóval a vizsgák előtt egyes tantárgyakról: milyen szintet üt meg a tantárgy maga? És hogy mekkora lehet a felhasználhatósága az életben? A nappalist talán jobban rá lehet venni olyan tárgyak tanulására is, amiről csak a végzettek tudják, hogy helyette talán mást vagy másként is tanulhattak volna nagyobb haszonnal. Az élet kérlelhetetlen, talán ma már enyhülő realitása az, hogy a diploma tartalmának kisebb a kontrollja, mint a meglétének. Még mindig nagyon a papír számít. Ezt úgy általában tudjuk. És mintha az egyetem is tudná. Nem is fordít rá különösebb energiát, hogy hatékonyabbá tegye a munkáját a hallgatók felét kitevő estisek-levelezősök felé. Személyes áldozatvállalás rengeteg tapasztalható az oktatók részéről, egyetemi vezetők részéről. Azonban ez a megköszönnivaló felbecsülhetetlen értékű segítség csak ritka fonatú példaként borul a nem nappalis képzés koncepciótlanságára, amelyet Mikó Gyula is említ, pl. úgy, hogy a „távoktatás" fogalmára ő is csak külső példákat felhozva tud hivatkozni. Adva van tehát egy közgazdasági, társadalomtudományi egyetem, amelyen *szívósan emlegetik a hallgatók felének diplomás felkészületlenségét, ugyanazon hallgatóknak az egyetem részéről való sokirányú ellátatlansága mellett.*

Fáy Árpád

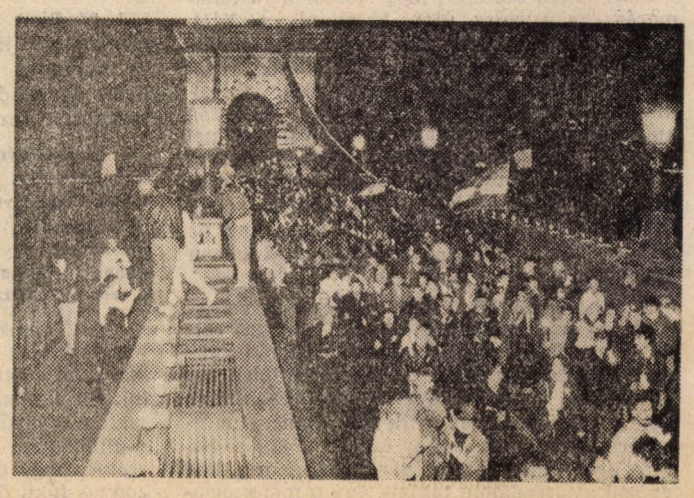

Budapest lángjai

Fotó: Rózsa Gábor

Szocialista álomkarrier

Interjú Németh Miklóssal

(Folytatás az 1. oldalról)

A magam részéről a leghatározottabban ellene vagyok annak, hogy a társadalmat vétkesekre és áldozatokra osszuk fel. A múlt terhe súlyos, nem mentes személyi hibáktól sem. Konzekvenciáinak jórészét viszont már levontuk, és le fogjuk vonni, ha a tárgyilagos értékelés rendelkezésünkre áll.

Én nem akarok semmiféle „szerepet" eljátszani, amikor ezt a pozíciót elvállaltam, akkor ezt önmagammal és másokkal is egyértelműen tisztáztam. Ennek ellenére — ahogy erre sok példa van — a történelem kioszthat egyes vezetőkre bizonyos szerepet. Ezt csak úgy lehet elkerülni, ha az ember folyamatosan ellenőrzi önmagát: saját elgondolásait, céljait és értékeit mennyire valósítja meg, és mennyiben sodródik az árral. Ez ma különösen nehéz, amikor a vezetőket igen sok irányból erőteljes nyomás éri. Azt hiszem, ilyen helyzetben egyedül a józanság segíthet; vagyis türelmes viták során kell megosztanom gondjaimat és dilemmáimat munkatársaimmal.

— Elterjedt a hír, hogy ön Grósz Károly embere, hogy durvábban ne is fogalmazzunk. Sokan Rákosi Mátyás és a fiatal Hegedűs András viszonyára is asszociálnak. Véleménye szerint önnek lesz ideje és ereje arra, hogy önálló arculatú, markáns politikussá váljon?

— Engem az Országgyűlés választott miniszterelnöknek. Hallottam mindenféle pletykákat. Ezek többféle változatban arról szólnak, hogy

kinek az embere vagyok,

ki tett miniszterelnökké. A pletykákkal nem foglalkozom. Ezek mindig „megteremnek" és ez különösen érvényes a mai feszült politikai légkörre. Az nyilvánvaló, hogy mindmáig nálunk az a rend érvényesül, hogy a HNF és a Központi Bizottság tesz javaslatot az Országgyűlésnek a miniszterelnök személyére. Az sem titok, hogy az ilyen javaslatok hosszú időn keresztül informálódnak, és a személyi javaslat kialakításában fontos szerep jut a párt Politikai Bizottságának, annak tagjainak.

Ami a kérdés második felét illeti; távol áll tőlem, hogy önmagamat minősítsem. Ezt majd megteszi helyettem a társadalom, a nép. Időt a történelemtől nem kaptam, hiszen mindenki előtt jól ismert; az elmúlt néhány hónapban rendkívüli mértékben felgyorsultak a politikai, társadalmi és gazdasági események. Tehát nincs felkészülési idő; folyamatosan kell döntenünk és közben hosszabb távú, stratégiai jellegű kérdésekkel foglalkoznunk. Az időhiány mellett — mely kétségkívül magában foglalja a kapkodás veszélyét — a cikcakkban haladás jelenthet még nagy bizonytalanságot. Eddigi munkám során ennek elkerülése, illetve elhárítása igényelte a legtöbb energiát.

— Állítólag jelentős kádercserére készül; saját szakemberi gárdát — minél több közgazdásszal — akar maga köré vonni.

— A korábbi évtizedekben elsősorban a politikai elhivatottság, a már megszerzett tapasztalat érvényesült a munkatársak kiválasztásában. Én arra törekszem, hogy a kormányzati munkában a szakértelem, a hozzáértés, a feladatok önálló megoldási készsége erősödjön. Ezt alaposan felkészült szakemberek, szakértők alkalmazásával lehet elérni.

Három követelményt kívánok itt hangsúlyozni; jogot arra, hogy a vezető megválaszthassa a munkatársait; a teljesítményelvet, hogy mindenkit addig és ott foglalkoztassunk, amíg és ahol munkájával bizonyít; s végül de nem utolsósorban a politikai arányérzéket.

Ezt a kérdést egyébként kinevezésem pillanatától kezdve gyakran felteszik. Álláspontom egyértelmű:

szeretnék kádercseréket,

fontos posztokon fiatalítást (persze a kor önmagában még nem érdem), de ezeket semmiképpen sem szeretném elkapkodni. A pusztán a helyzet konszolidációja érdekében végrehajtott látványos „személycserék" úgy gondolom, inkább rontanak, mintsem javítanak a helyzeten. Most már lassan elérkezik az az idő, amikorra annyi tapasztalatom lesz a kormány munkájával, az egyes kormánytagok együttműködési készségével, szemléletével és mentalitásával kapcsolatban, hogy átgondoljam és megtegyem a kormány összetételének változtatására vonatkozó javaslataimat.

— Pozsgay Imre és Nyers Rezső államminiszterként segítik munkáját. A kormány és a Politikai Bizottság benjáminjaként van-e tekintélye ilyen nagyrabecsült, „öreg rókák" előtt? Egyáltalán kellő tapasztalat híján, hogyan tudja összeegyeztetni az egyes ágazati lobby érdekeit?

— *Nyers Rezsővel és Pozsgay Imrével* a kialakított munkamegosztás alapján jól együtt tudok működni. Más kérdés az egyes ágazati lobbyk problémája. A lobbyzás a gazdasági-politikai élet olyan része nálunk, amelynek nem egy káros hatása van. Ez ellen a leghatásosabban úgy lehet fellépni, ha a kormány munkája is a nyilvánosság minél nagyobb kontrollja alá kerül. A lobbyk lehetőségeit szűkíti az a javaslat is, hogy a jövőben a nagyberuházásokról, az Országgyűlés dönt. Illúzió volna azonban azt gondolni, hogy a modern gazdaságban a lobbykat meg lehet szüntetni. Ami reális tendencia: ezek átalakulása nyilvános, demokratikusan szerveződő érdekképviseletekké.

— Mint volt egyetemi oktató: el tudja-e érni az ország jövőjét meghatározó felsőoktatás nagyobb megbecsülését?

— A felsőoktatás nagyobb megbecsüléséhez sok minden szükséges. Természetesen mindenekelőtt pénz, de ez önmagában nem elegendő. Sokkal merészebben kellene előrelépni a felsőoktatási intézmények autonómiájának megteremtése útján, liberalizálni kellene a felvételi rendszert. A felsőoktatási intézményeket — a felsőszintű szakemberek felnőtt-képzésébe és továbbképzésébe való bekapcsolódásukon keresztül — valódi kulturális és tudományos centrumokká kellene tenni. Úgy gondolom, hogy a közeli jövőben érdemben kell lépnie a kormánynak e téren.

— Az elmúlt évtizedek politikai gyakorlata alapján az emberek többsége csak legyint, ha manapság vezető politikust lát a televízióban: mondván a szócséplést úgysem követi tett. Az ön kormánya hogyan kívánja visszaszerezni az emberek bizalmát?

— Szócsépléssel, ígérgetéssel valóban nem lehet visszaszerezni az emberek bizalmát. Sőt, manapság a programoknak, a koncepcióknak is egyfajta inflációja tapasztalható. Ezért arra törekszem, hogy a kormány alapelve legyen a nyílt gyakorlati beszéd, a lehetőségek reális bemutatása, még akkor is, ha ez manapság igen népszerűtlen.

Remélem ellenállunk annak a csábításnak, hogy azt mondjuk: még eddig és eddig lesz rossz a helyzet, utána már biztos, hogy jobban fogunk élni. Ilyen

garanciák nincsenek,

ezért a politika sem ígérgethet felelőtlenül, mert ezzel csak olyan rövidtávú előnyökre tehet szert, amelyek már középtávon az előnyöknél sokkal nagyobb károkat okoznak.

— Ön kis zempléni faluban, egyszerű emberek gyermekeként nevelkedett fel. Az áremelések viszont éppen a vezetők korábbi döntéseiért legkevésbé felelős kisemberekre róják a legnagyobb terheket. Ráadásul az átlagember — akinek elfogytak a tartalékai — hajlamos minden rosszat a gazdasági reformokkal azonosítani. Megnyilatkozásai alapján ön viszont ezek következetes végigvitelének híve, akár szociális feszültségek árán is. Nem érez szakadékot a között, ahonnan elindult és amit jelenleg képvisel?!

— A kérdésben felemlített ellentmondás kétségkívül a legfájóbbak közé tartozik. Mindenki tudja, hogy az áremelések különbözőképpen érintik a társadalom rétegeit, a legnagyobb gondot a kisnyugdíjasoknak és más kisjövedelműeknek okoznak. A tisztán politikai gondolkodás ezzel kapcsolatban pedig az, hogy minden eszközzel el kell kerülni az ilyen feszültségnövelő intézkedéseket. De amennyiben közgazdászfejjel is megpróbálunk gondolkodni, akkor az is nyilvánvalóvá válik, hogy az áremelések elhalasztása, az ártámogatások további felduzzasztása eltorlaszolja a gazdasági kibontakozás útját. Persze joggal lehet ezzel kapcsolatban felvetni, hogy miért nem ad a kormány több jövedelemkiegészítést ezen rétegek számára az áremelések kedvezőtlen szociális hatásának ellensúlyozására. Itt megint

eltér a köznapi és a közgazdasági logika.

A köznapi logika szerint természetes igény, hogy az áremeléseket a lehető legszélesebb körben ellentételezze a kormány. Azonban közgazdasági szempontból ez olyan többletvásárlóerőt jelent, mely tovább erősíti az inflációs feszültséget.

Mindent egybevetve: én nem a között érzem a szakadékot, ahonnan elindultam és amit jelenleg képviselek, hanem áthidalhatatlan ellentmondást látok a politikai, a hétköznapi és a közgazdasági logika megközelítései között. Viszont az a meggyőződésem, hogy ezt a problémát úgy kezelhetjük hosszabb távon, hogy a gazdasági szükségszerűséget helyezzük előtérbe és nagyon racionálisan bánunk a szociálpolitikai kiegészítésekkel.

— Nemrég gerelyhajító olimpiai bajnok névrokonával teniszmeccsre hívta ki Mark Palmer amerikai nagykövetet és Taróczy Balázst. Szilveszter napján a tévéhíradósokkal vívott futballmérkőzésen egész ügyesen játszott. Az ilyen jellegű szereplések nem voltak jellemzők az elmúlt negyven év vezető magyar politikusaira. Ezzel is a népszerűségét akarja növelni?

— Nem, ez eszembe se jutott. Pusztán arról van szó, hogy a nyilvánosság előtt is vállalom a magánéletemet. Egyébként sem a népszerűséget, hanem az eredményességet tartom a politikus értékmércéjének.

— A sporton kívül van más hobbija is?

— Ha lenne, akkor sem lenne időm rá. Hiszen a sportra sem jut annyi, amennyit szeretnék.

— A Magyar Gazdasági Kamara elnökségi ülésén azt mondta, hogy intézményes garanciákat kell kiépíteni a sztálinista restauráció megakadályozására. Az emberek többsége viszont okkal fél ettől, és úgy érzi, a jelenlegi törékeny demokratizálódási tendenciát egy lengyel típusú katonai beavatkozás rövid idő alatt megszüntetheti...

– A katonai diktatúra katasztrofális

következményekkel járhatna, *de a mai Magyarországon ez nem reális feltételezés.* Úgy látom, hogy a különböző politikai mozgalmak — még a legmilitánsabbak is — szintén el akarják kerülni a nyílt konfrontációt. Ennél nagyobb veszély az, hogy anarchiába, vagy káoszba fulladnak a jelenlegi folyamatok. Hogy ezt kivédjük, megfelelő összhangot kell létrehoznunk a gazdasági és a politikai reformok között. Így elérhetjük azt, hogy a politikai mozgások ne fékezzék, hanem segítsék a gazdasági kibontakozást. Ebben minden hatalmon lévő, illetve alternatív szervezetnek kiemelten nagy a felelőssége; úgy kell vitatkoznunk — olykor viaskodnunk —, hogy közben azért folyjon a termelés, legyen export, ne akadozzon az ellátás, ne váljon ellenőrizhetetlenné az infláció.

— Ugyanezen az ülésen azt is hangsúlyozta, hogy jelenleg nem a rendszer-, hanem a modellválság helyzetében vagyunk. Vannak akik másképp vélekednek. Érzései szerint hogyan vonul be a történelembe: mint az állandó válságokért felelős egypártrendszerű diktatúra talán utolsó miniszterelnöke, vagy pedig mint egy olyan politikus, aki segített kivezetni a kátyúból az ország és a szocializmus szekerét?

— Ismételten hangsúlyoznám, nem az én feladatom annak megítélése, hogy fogok bevonulni a történelembe. Magam arra törekszem, hogy hozzájáruljak a pártállamtól a képviseleti demokráciáig tartó átmenet békés irányításához, hogy előmozdítsam az új szocialista társadalmi modellnek megfelelő vegyes piacgazdaság kiépülését.

— Köszönöm az interjút.

Rózsa Iván

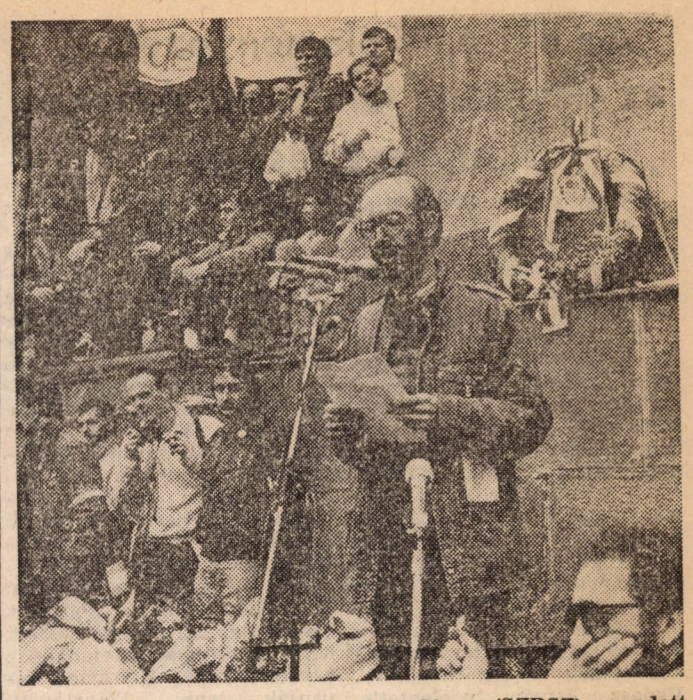

A Kossuth-szobor talapzatánál Kis János (SZDSZ) mondott beszédet

A STUDENT megvonta az 1988-as év mérlegét

A '89. évi első tagértekezletét a STUDENT Diákszövetkezeti Csoport március 9-én, csütörtökön 17 órakor tartotta. A II. előadó zsúfolásig megtelt, 420-an voltunk, ami a 824-es taglétszámhoz viszonyítva éppen elég volt a határozatképességhez. Igaz, többen nem is fértünk volna el.

A formaságok után *Hegedűs István*, a STUDENT elnöke tartott beszámolót az 1988-as évről. Kiderült, hogy összességében véve eredményes évet zárt a kisszövetkezet. A munkákban lényeges *eltolódás történt az adminisztratív és bizományosi munkák irányába.* Az árbevétel kb. 80 százalékát teljesítménybéres munkával teljesítettük, január elsejétől pedig 18-20 százalékos órabéremelést valósított meg a szövetkezet. A STUDENT működési feltételeinek elemzése során Hegedűs István kitért a STUDENT-et hűségesen kísér(t)ő „jó öreg" problémára, az irodára. Elmondta, hogy létszámunkhoz, árbevételünkhöz képest *az irodával való ellátottságunk igen szűkös.* A körülbelül egy éve kapott határozott ígéret, miszerint a központi épületben kapnánk irodahelyiséget, azóta sem realizálódott, és szinte biztosnak tűnik, hogy nem is fog. Egyetlen lehetőség tűnik valószínűnek, hogy *a mostani Ráday utcai rektori lakások közül leköltözhetünk egy nagyobb földszinti lakásba.*

1988-ban, az akkor kb. másfél éves STUDENT *jelentős erkölcsi elismerésben részesült,* amikor is *megkapta a „Kiváló Kisvállalkozó" címet.* A második napirendi pontban az elnök nagyon tömören a '89. évi gazdasági tervezetet foglalta össze. Ebből kiemelhető, hogy jelentősen *a bizományosi, értékesítési tevékenységet kívánja felfuttatni a szövetkezet.* Ezután a különféle folyó, illetve jövőbeni munkákról hangzott el tájékoztató.

A különlegesen gyors és tömör tagértekezlet a várva várt március havi fizetéssel zárult.

B. M.

„Jeles" nap

Délutáni beszélgetésre gyűltünk össze március 2-án, csütörtökön a rektori kistanácskozóban. *Zalai Ernő* rektorhelyettes hívta össze az első félévet jeles eredménnyel záró hallgatókat. Tízen jöttünk el az adott időpontban *(Lovro Adrien, Pucsok Péter, Ébli Gábor, Tabák Péter, Balogh Erika, Jinda Balázs, Kondrát Zsolt, Le Hoang Anh, Pál Gábor, Seres Béla),* mert jónak tartottuk az ötletet, hiszen az egyetemi információ-áramlás (különösen az első évfolyamon) az ÉV minden erőfeszítése ellenére akadozó, nem kielégítő (elég Makay László cikkére gondolni az előző Közgazdászban). Így nekünk is, az egyetem vezetőinek is fontos egymás véleményének, szándékainak ismerete, a sok téves információ, „rémhír" eloszlatása.

Zalai Ernő hangsúlyozta, hogy különösen a reform első évében nagyon fontosnak tartja, hogy az I. évfolyam minél több rétegét képviselő hallgatókkal személyesen is véleményt cseréljen, s ezeket a rendszer „finom behangolása" során figyelembe vehesse. Ez *a beszélgetés így egy megkezdett sorozat egyik fontos állomása* (korábbiak: rendszeres konzultáció az ÉV-vel, téli elsős tábor). Az oktatás mindig egy gyakran nem létező átlagra méretezett, így különösen indokolt a jobb teljesítményű, az átlagnál többre képes hallgatókkal való foglalkozás.

A társalgás persze nehezen indult, ezért a rektor-helyettes bevezetésképpen átfogó, általános képet adott az alapvető felsőoktatási szisztémákról, összehasonlítva a porosz, az angol és az amerikai rendszereket. A porosz rendszer merevebb, dominálóan tekintélyelvű, a professzorok főleg kutatómunkájukat végzik, a hallgatók megkapják a követelményrendszert, kampányszerűen készülnek fel a vizsgákra. Az angolszász, a híres college-ok tutori rendszere sokkal nagyobb hangsúlyt helyez a nevelésre, szemléletformálásra és a folyamatos, egyenletes tanulásra. Az amerikai rendszer megkísérli a kettőt ötvözni, s a jobb egyetemein ezt sikerrel meg is valósította. A két fokozatú, a gyakorlat és az elmélet szorosabb kapcsolatát megteremtő, a diszciplínák közötti váltást lehetővé tevő, és általában nagyobb választási lehetőséget megengedő angolszász képzési forma követendő példa lehetne a jelenlegi kétágú (főiskola és egyetem) és szakmaspecifikus hazai felsőoktatás számára. De nyilvánvalóan csak abban az esetben lenne igazán hatásos, ha az egész rendszer állna át, s nemcsak elszigetelt kísérletek lennének, mint például a Közgázé.

Az egyetemi reform egyik célja a folyamatos, s ezáltal eredményesebb tanulás általánossá tétele. Erről a kérdésről már élénk vitába kezdtünk (volt, aki szerint az eddigi féléves helyett negyedéves „kampányok" alakultak ki). Az biztos, hogy amíg az egyenletes, jó teljesítményre való törekvés nem válik belső igénnyé (s ez nemcsak egyetemi, hanem az egész magyar társadalomra érvényes probléma), amíg a „leisurce society" mentalitás nem változik meg, addig fontos elem lesz a külső kényszer is (például esetünkben a vizsgaidőszak „sűrített" menetrendje). S ez bármilyen kellemetlen, de eredményes: *az elsősök, többet tanulnak, mint a „felsősök".*

Ezek után sor került a bemutatkozásokra, s *elmondtuk véleményünket, élményeinket az első félévről, a reformról.* Az egyes tárgyakról annyi észrevétel hangzott el, hogy szükségesnek tartottuk azok írásbeli rögzítését, átfogó értékelések elkészítését, s ezen munkálatokat önkéntes „trojkára" bíztuk, amelyek az ÉV segítségével a hallgatóság széles körének véleményét is összegyűjtenék (jó kiegészítés lenne a tantárgyi értékelőlapok mellé). Néhány kiragadott vélemény:

— *számítástechnika:* a tanszék hozzáállása, segítőkészsége sokak szerint nem megfelelő; főleg azoknak nehéz a helyzete, akik előtte, nem foglalkoztak komolyabban e tárggyal (nagy tudásszintkülönbségek); a dolgozat nehéz, értékelése túl szigorú volt; a régi téma: nem nyelvet, inkább gondolkodásmódot kellene oktatni, vagy legalább lehessen nyelvet választani;

— *gazdaságföldrajz- és történet:* itt is szóba került a már többször említett probléma, a számonkérés nem megfelelő (kizárólag írásbeli) módja. A gazdaságtörténeti tárgynak nem lexikális tudást, adatokat kellene bemagoltatnia, hanem a közgazdász általános alapműveltségéhez tartozó történelmi szemléletmód kialakítását kellene segíteni. A gazdaságföldrajzi előadások túl hosszúak, s emiatt unalmasak is, az anyag egyrésze elavult, szükség lenne a folyamatos frissítésre. Ezért is volna fontos az előadások mellől olyannyira hiányzó szemináriumok helyettesítése, főleg önkéntes alapon, konzultációk, viták szervezésével (ugyanez a gazdaságtörténetre is érvényes). Mindkét tárgy esetében hiányzik ugyanis a visszacsatolás lehetősége, így az érdeklődés is csökken irántuk (a hallgatók jelentős része passzívvá válik); ezért is lenne szükség a tanszékek „bezárkózottságának" csökkentésére, a hallgatóság és a tanszékek közti diákösszekötők intézményének felújítására (persze megfelelő aktivitás és színvonal mellett).

Anh (vietnámi) barátunk kapcsán szó esett *a külföldi hallgatók problémáiról is.* Egyeseknek *kevés az egy év előkészítés* (nekik esetleg többre lenne szükségük). A magyar mellett (vagy, ha már kellő szinten elsajátították, helyett) többen *más idegen nyelvet is szeretnének tanulni* (a rektor-helyettes véleménye szerint ezt másodévtől lehetővé kell tenni). Általában cél, a magyar és külföldi hallgatók oktatási és követelményszintjének kiegyenlítése.

A szakkollégiumok csökkenő szerepe is felmerült. E jelenség többé-kevésbé érthető, hiszen megalakulásuk egyik oka és programjaik alakító szempontja annak idején éppen az egyetem nem elég hatékony működése volt. A reformmal együtt *kurzusaink egy része beépült a tantervbe* (pl. A hiány), feladatuk súlypontja a szakmai helyett az általános értelmiségi képzés felé tolódik el. *A rektorhelyettes jelezte, hogy elképzelhetőnek tartja, hogy már az első két éven is, alternatív órakeret egy része terhére el lehessen számolni szakkollégiumi rendszeres foglalkozást.* Ez ügyben tárgyalásokat kezdett már, s fog folytatni a szakkollégiumok vezetőivel.

Az utolsó kérdések egyike: *lehet-e áthallgatni más szakra ill. egyetemre? Természetesen.* Többek között az alternatív órakeret egy része terhére is fel lehet venni tárgyakat más egyetemről (a felvétel engedélyeztetését az oktató tanszéken kell elintézni). Ami az egyetemen belüli szakok közötti áthallgatást illeti, *akár a kettős diploma megszerzésére is lehetőséget kíván az egyetem teremteni.*

A kissé hosszúra nyúlt beszélgetés végén megegyeztünk a március 20-i folytatásban.

Tabák Péter

Az oktatói véleményezésről, az egyetemi tanács munkájának előkészítéséről

A vezetői ülés március 14-én a soron következő egyetemi tanács előkészítésével foglalkozott. A tanácsülés fő témái: az esti-levelező képzés, a közművelődési bizottság és a HTT tevékenysége. Szarvas László javasolta, hogy tekintettel az ifjúságpolitika és a hallgatói munka sokrétűségére és a közelmúlt változásaira, célszerű lenne ezt a kérdést az ülésen átfogóan megvitatni és ezt a témát egyetemi szinten irányítani. Kupcsik József — egyetértve a kérdés felvetésével — jelezte, hogy az ifjúsági előadó kinevezése is ilyen igényt kíván kielégíteni, valamint javasolta, hogy a kérdés átfogó vizsgálatát a következő tanév elejére tűzzék ki. Vadász István bejelentette, hogy miután egyetemünk megszerezte a könyv- és jegyzetkiadás jogát, a Művelődési Minisztérium erre a célra 11 millió forintot bocsát az egyetem rendelkezésére, a továbbiakban pedig évi 5 milliót.

Kutassy Jenő, a HT képviselője kérte az általános és a kereskedelmi kar dékánjait, hogy az oktatók hallgatói véleményezését a szabályzatnak megfelelően az ipari karhoz hasonlóan e félévben is készítsék elő. A vezetői értekezlet döntése értelmében a lezárt tárgyaknál kell az oktatókat véleményezni. A lebonyolításhoz a HT segítséget kíván nyújtani. Szó esett a végzős hallgatók adatlapjának kitöltési gondjáról. A könyvtár igazgatója kérte, hogy a vezetői értekezlet vizsgálja felül a nyomda tevékenységét. Zavarokat okoz ugyanis, hogy nyomdai munkára váró könyvtári anyagok két éve halasztódnak már. Jelezte továbbá, hogy a Felsőoktatási Alap pályázatán több millió forintot nyert a könyvtár és a számítástechnikai program fejlesztése együttesen, és azt is, hogy mind ez ideig nem jutottak hozzá a pénzhez. Ilyen téren nem működik az egyetem — állapította meg a könyvtár igazgatója. Ellenzésre talált, hogy az összeget általában az egyetem közös kalapjába kívánják tenni. Felvetődött, hogy túl sok a bizottság az egyetemen, amelyek több esetben nem tesznek eleget a kitűzött feladatuknak. Ehhez csatlakozott Szarvas László, és egyben bejelentette, hogy az egyetemi pártszervezet felül kívánja vizsgálni jogi hatáskörét, hogy pontosan lássa, milyen jogokkal rendelkezik, és minek a leépítéséről kell dönteni. Foglalkozik ezenkívül a párt a káderhatáskör megszüntetésével is. Ennek kapcsán Pécsi Vera, a TDDSZ képviselője javasolta, hogy szülessen meg egy minden fórumot érintő hatásköri lista az egyetemen.

A Marshall-tervről*

Varga Jenő tanulmánykötetének egyetlen cikkét leszámítva, Magyarországon évek óta nem jelent meg elemzés a Marshall-segélyről. Nyugaton viszont egyre többen emlegetik, hogy az adósságválság megoldása, különös tekintettel a kelet-európai szocialista országokra, csak egy újabb Marshall-segély lehet.

A Marshall-terv gondolata először 1944-ben merült fel, azután néhány évig szó sem esett róla, az amerikai monopoltőke a New Deal és a második világháború évtizede után megelégelte az állami beavatkozást, amely ugyan biztosította a profitot, de jogokat adott a szakszervezeteknek, és talajául szolgált a politikai liberalizmus eszméinek.

1946—47-re azonban néhány dolog világossá vált:

1. Ahhoz, hogy az USA képes legyen jelentős visszaesés nélkül átállni a béketermelésre, nagymértékben rá van utalva a külkereskedelemre.;

2. Az amerikai áruknak tekintélyes vásárlópiaca lehetne Nyugat-Európa, amely hatalmas élelmiszer- és iparcikkhiánnyal küzd, de dollár- és aranytartalékai a háború alatt és a rákövetkező évben elfogytak;

3. A kilátástalannak tűnő helyzetben a tömegek a kommunista pártokhoz közeledtek, különösen Franciaországban, Olaszországban és Belgiumban;

4. 1947—48 táján a kelet-európai országokban megtörtént a fordulat, megkezdődött a tőkés rend felszámolása.

Ebben a helyzetben szánta rá magát az Egyesült Államok Nyugat-Európa újjáépítésének finanszírozására (a kelet-európai országok számára eleve olyan feltételeket javasoltak, hogy kénytelenek legyenek visszautasítani a kölcsönt). A Marshall tábornok felkérésére összeült bizottság 1947 elején kb. 20 milliárd dolláros kölcsönt állapított meg az újjáépítés céljaira, négy évre elosztva. Mire a javaslat az amerikai képviselőház elé került, ez az összeg 5 milliárdra olvadt.

A segélyszerződés példa nélkül álló feltételeket tartalmazott. A legfontosabbakat (a 115—118. cikkelyek tartalmát) a következőkben ismertetjük.

1. A segély és a kölcsön folyósítását azonnal fel lehet függeszteni, ha a kölcsön adminisztrátora úgy véli, hogy az adott ország nem az USA érdekei szerint cselekszik;

2. A segélyként érkezett áruk ellenértékét az adott ország saját pénznemében, elkülönített számlán helyezi el, amely felett a kölcsön adminisztrátora rendelkezik. Ezzel az intézkedéssel az USA vált a legnagyobb schilling- és líratulajdonossá;

3. Az USA megtilthatja — persze a szabad világkereskedelem szellemében — mindazoknak az áruknak az exportját, a Marshall-terv országain kívüli államokba, amelyeket katonai célra lehet felhasználni (pl. konzervek);

4. A kölcsön adminisztrátora termelési programokat állapíthat meg a Marshall-terv országai számára (ezért kellett Franciaországnak szenet szállítania a Ruhr-vidékre, és visszafejlesztenie az acéliparát, Angliának pedig feladnia az acélipar államosítását. Ennek a kikötésnek a tulajdonképpeni célja az volt, hogy Nyugat-Európa az USA nyersanyag- és félkésztermék-szállítója legyen.

A terv fő céljai megvalósultak: 1948-ra megszűnt a baloldali fordulat veszélye Nyugat-Európában, Franciaország törvényekkel garantálta az amerikai tőkebefektetések védelmét, Anglia importvámrendszere, amely az Atlanti Egyezmény nyomását is elviselte, néhány éven belül összeomlott, és vele együtt a Brit Birodalom is; létrehozták a vasfüggönyt a kelet-európai országok körül, bevonták az amerikai érdekszférába az újjáépülő Nyugat-Németországot, aláírták az Európai Védelmi Szerződést, amely a NATO elődjének tekinthető; 1950-ben a Marshall-segélyt teljes egészében katonai segélyprogrammá szervezték át stb. Igaz, hogy az 1949-től nyíltan elismert cél, a harmadik világháborúra való katonai és gazdasági felkészülés, idejét múlta — győzött ugyanis a kínai forradalom, az USA elvesztette atommonopóliumát, Koreában MacArthur vereséget szenvedett —, tartósnak bizonyult ellenben az önálló nyugat-európai stratégia felszámolása és Nyugat-Európa átváltoztatása a transznacionális monopóliumok gyakorló pályájává.

A Marshall-terv ma is hasznos minta a Nemzetközi Valutaalap (a Világbank társintézménye) számára abban a tekintetben, hogy milyen feltételek megszabásával fosszthatók meg az adós országok szuverenitásuktól; a technikák persze ma sokkal kifinomultabbak, mint a Marshall-terv idején voltak.

Czabán László

*** Kivonatos változata a szerző egy hosszabb írásának, aminek első része a TEK Fordulat c. alkalmi kiadványa 1. számában jelent meg.**

A diszkrimináció nem megoldás

A tavaly decemberben alakult Raoul Wallenberg Egyesület neve a tervezett miskolci csökkentett komfortú lakótelep elleni akciók során ivódott a köztudatba. A Wallenberg Egyesület által Miskolcra küldött tényfeltáró bizottság tagja volt *Ladányi János*, egyetemünk szociológia tanszékének munkatársa is. Az egyesületről, illetve a Miskolcon történtekről beszélgetünk.

— *Kikből áll az egyesület?*

— Főként egyetemistákból, főiskolásokból és fiatal értelmiségeikből az élet minden területéről. Jómagam, ha jól tudom, egyedül képviselem egyetemünket.

— *Az egyesület nevéből a laikus esetleg arra következtetne, hogy ez a nácizmus zsidó áldozatainak emlékét ápoló társaság. Miskolcon viszont a cigányság érdekében emelte fel szavát.*

— Köztudott, hogy Raoul Wallenberg a svéd követség titkáraként 1944-ben zsidók ezreit mentette meg a biztos haláltól. Manapság, amikor a gazdasági helyzet romlásával párhuzamosan egyre

nőnek a faji előítéletek,

igen aktuális Wallenberg példája, szellemi öröksége. Hiszen az európaiság kategóriájába nemcsak a magas életszínvonal, hanem a kisebbségekkel szembeni tolerancia is beletartozik. Éppen ezért — hogy az alapító nyilatkozatból idézzek — „az egyesület célja, hogy hozzájáruljon egy olyan demokratikus szellemi, társadalmi közélet, közgondolkodás kialakításához, mely az embereket valós személyiségük, és nem valamely csoporthoz tartozásuk alapján ítéli meg, amelyben a kisebbségi érzékenység össztársadalmi érzékenységgé válik, és az önbecsülés és mások megbecsülése elválaszthatatlan".

Tehát az egyesület szolidaritást vállal bármely kisebbségi csoporttal, ha ezt sérelem vagy diszkrimináció éri. A külföldi színes bőrű egyetemi hallgatók elleni bőrfejű akciók elítélése éppúgy szívügyünk, mint a magyarországi lengyel vendégmunkások, vagy az erdélyi menekültek sorsa. A miskolci akciónk volt eddig az első, és egyetlen, melyet hamarosan továbbiak követnek.

— *Hogyan kapcsolódott be az egyesület a „csökkentett komfortfokozatú lakótelep" ügyébe?*

— Tavaly novemberben részt vettem egy rendezvényen, melyen *Horváth Aladár* — aki Miskolcon az egyik általános iskola úgynevezett cigányosztályában tanít —, elmondta, mi készül a városban. Ezután kezdtem az ügy iránt érdeklődni. *Havas Gábor* szociológus kollégámmal el is utaztunk Miskolcra. A helyzet annyira aggasztó volt, hogy az esetet jelentettük a kisebbségek érdekeit védő Wallenberg Egyesületnek. Ekkor az egyesület létrehozott egy 6 tagú tényfeltáró bizottságot, melynek mi is tagjai lettünk.

— *Mit tudott meg ez a bizottság? Milyen szempontok vezették a miskolci tanácsot döntésében?*

— Egyrészt a városban a gazdasági helyzet romlásával párhuzamosan jelentősen növekedett az önkényes lakásfoglalás miatt eleve rosszhiszemű jogcímnélküli, másrészt

a lakbérhátralék miatt

a bíróság által azzá minősített lakáshasználók száma. Őket eddig nemigen lehetett kilakoltatni, hiszen a városban nincsen elegendő szükséglakás.

Másrészt Miskolc történelmi városközpontját, és az azt átszelő Széchenyi utca házait az elmúlt évtizedekben nagyon elhanyagolták. Éppen ezért, mikor a 70-es évek elején a Sajó elöntötte a város legnagyobb cigánytelepét, a hajléktalanná vált családok nagy részét az itteni házak hátsó udvaraiba költöztették be. Nemrég azonban nekifogtak a Széchenyi utca rekonstrukciójához: az utcafront lakásait átalakítják, korszerűsítik, a hátsó udvari épületeket pedig lebontják. A lebontásra ítélt épületekből eleve el kell költözni a lakóknak; ráadásul a városi tanács arra hivatkozva, hogy jelentős átalakítás esetén a korábbi lakáshasználati jogcím megszüntethető, a felújításra kerülő lakásokban élő családok jó részét is ki akarja költöztetni.

Jelentős rekonstrukciót terveznek a diósgyőri vár melletti — immár lerobbant — műemlékjellegű épületegyüttesben is, ahonnan szintén sok cigány családot akarnak kiköltöztetni. Bár a hatóságok teljesen bizonytalanok voltak abban, hogy kiket akarnak a lakótelepre költöztetni, valószínűsíthető, hogy e három csoportot, réteget akarták egy helyre összezárni.

— *Hol, és milyen tervek alapján épült volna fel a lakótelep?*

— A város északkeleti peremén, egy korábban mezőgazdasági művelésre használt területről volt szó, ami a legközelebbi buszmegállótól körülbelül 1 km-re fekszik. Ez teljes izoláltságot jelentett volna tehát. Ráadásul a telep mellett csupán egyetlen kicsi élelmiszerboltot akartak létesíteni; a gyerekek óvodai és bölcsődei elhelyezését több kilométerre fekvő létesítményekben kívánták megoldani. A lakások komfortfokozatával, illetve nagyságával kapcsolatban többször is változott a

terv. Az első változat szerint 40—80 négyzetméteres, fürdőszobával és WC-vel is ellátott lakások épültek volna. A további változatok szerint már

a lakások csatorna nélküliek

lettek volna, és csak az utcáról lehetett volna vizet hordani. A lakások alapterülete pedig 29 négyzetméterre zsugorodott. Ez a közvélemény nyomására 34 négyzetméterre növekedett, és a tervekbe a mosdóhelyiségek is bekerültek. 94 szoba-konyhás tanácsi bérlakás épült volna. A szobákban vaskályha, a konyhában sparherd biztosította volna a fűtést. Minden lakáshoz 97 négyzetméteres nadrágszíjparcella tartozott volna, melyek végében udvari árnyékszékeket helyeztek volna el.

— *Tehát tulajdonképpen szükséglakások épültek volna újonnan.*

— Igen, pedig a lakásgazdálkodásban alapvető elv, hogy alacsony értékű lakásokat nem szabad egy olyan városban újonnan építeni, ahol úgyis túl sok ilyen lakás van. Ha mégis szükség van ilyen lakásokra, akkor is a meglevőnél mindig magasabb komfortfokozatú lakásokat kell építtetni, hiszen a lépcsőzetesség elve következtében így is alacsony komfortú lakások szabadulnak fel. Ráadásul iszonyú drága lett volna a lakótelep. A 94 lakás több mint 99 millió forintba került volna, ez 30 ezer Ft/négyzetméter árat jelent.

— *Gondolom, beszélgettetek a potenciálisan érintett cigány családokkal is. Ők milyen megoldásra gondoltak helyzetük rendezésére?*

— Többségük semmiképp sem akart beköltözni a tervezett lakótelepbe. Jó néhányan a szociálpolitikai támogatásra, valamint a munkahelyi kölcsönre apellálva építkezésbe fognának legszívesebben. Mások régi, roszszabb állapotban levő családi ház megvásárlására gondolnak. Egyeseknek egyáltalán nincs pénzük lakásra; az ő problémájukat valahogy mindenféleképp meg kell oldani. Persze, nem egy „gettó" építésével. Számukra például a régi bányászkolóniák épületeiben szükséglakásokat lehetne viszonylag olcsón kialakítani. A tanács azonban ezen épületek közül sokat lebontott, és több ilyen kolónia ma is bontás előtt áll.

— *A gettó ellen hamar fellázadt a helyi cigányság, a Gettóellenes Bizottság megalakulása is ezt jelzi.*

— Február 2-án fogadta el a tanács a tervet, a

Gettóellenes Bizottság

még aznap este alakult meg. Ennek létrejötte már csak azért is nagy jelentőségű, mert Magyarországon nem tipikus az, hogy az állampolgárok megvédik önmagukat, inkább az „állam bácsi" segítségét várják. Az pedig tudomásom szerint kelet-európai viszonylatban teljesen egyedülálló, hogy a cigányság spontán módon hozott létre egy alulról szerveződő testületet. A mi feladatunk ezek után az volt, hogy szakemberekkel segítsük munkájukat, és felhívjuk a nyilvánosság figyelmét az esetre.

— *Ez sikerült is. Elsőként az Ablak, majd a 168 óra és a napilapok is foglalkoztak a „cigánygettóval". A nyilvánosság erejének köszönhető az, hogy a tanács leült tárgyalni a kérdésben közvetlenül érintett cigányokkal is.*

— Ha nem válik országos botránnyá az eset, akkor talán sohasem kerül sor a február 15-i megbeszélésre. Ezen a városi tanácson kívül a HNF keretén belül működő Magyarországi Cigányok Demokratikus Szövetségének tagjai is részt vettek, valamint megjelent a Gettóellenes Bizottság, a Wallenberg Egyesület, a televízió és a rádió is. Az ülésen lassan fény derült az elhallgatott tények többségére, melyeket már említettem. A Gettóellenes Bizottság február 27-ére megbeszélésre hívta meg a tanácstagokat, akik addig egyáltalán nem voltak hajlandók velük tárgyalni. Ezen a megbeszélésen szintén jelen voltak a rádió és a tévé tudósítói, a Gettóellenes Bizottság képviselői és mi is. Itt a nyilvánosság dacára is megdöbbentő szegény- és cigányellenes elszólások, kijelentések hangzottak el. Az egyik értelmiségi (orvos) tanácstag hölgy — pedig ő egyike volt a február 2-i tanácsülés két tartózkodójának — például felháborítónak találta, hogy a tömegkommunikációs eszközök olyanokat állítanak a Borsod megyei párttagokról a cigányprobléma megoldását illetően, amit ő nem tud elhinni. Erre felállt egy miskolci szociológus hölgy, és idézte a Propagandista című pártkiadvány 1988/6. számát, ahol az olvasható, hogy egy Borsod megyei párttagok körében végzett véletlenszerű felmérésen a párttagok 6,2 százaléka a

kényszersterilizálást,

4 százaléka pedig a cigányok kiirtását tartotta volna megoldásnak. Az orvosnő erre elfehéredett és azt mondta: hát ezt nem hitte volna; a kényszersterilizálás még rendben van, de a fizikai megsemmisítés gondolata nagyon csúnya dolog...

— *Végül is visszavonta a tervet a tanács. Beszélhetünk győzelemről?*

— Február 27-én a Miskolc városi pártbizottság a helyi sajtó hasábjain is megjelentette álláspontját és ajánlatait. Ezek szerint a lakótelep felépítése nem kellően átgondolt terv és egyben felszólította a „kommunista tanácstagok csoportját", hogy a terv felfüggesztése mellett szavazzanak. Ezek után nem csoda, hogy március 2-án, mikor a tanács újratárgyalta az ügyet, egyhangúlag született hasonló értelmű döntés.

A helyzet azonban nem megnyugtató. A tanács továbbra sem mondja meg konkrétan, hogy mennyi pénze van, és hogy mire akarja ezt felhasználni. Így a Gettóellenes Bizottság sem állíthat fel alternatív javaslatokat. Másrészt a tervek módosítása csak arra vonatkozik, hogy máshol, jobb műszaki állapot, rendezettebb környezet mellett kellene felépíteni egy másik cigánylakótelepet. Tehát a probléma lényege nem változott meg. Továbbra is arról van szó, hogy amúgy is marginális társadalmi helyzetű embereket akarnak összezárni. Így a deviáns magatartások csak felerősödnének. Másfelől a tapasztalatok szerint az ilyen típusú telepek mesterséges létrehozása diszkriminatív jellegű, egy kisebbség önérzetét sérti és etnikai feszültséget szít.

Bebizonyosodott, hogy hozzánk is begyűrűzik az olajválság, a kábítószer, az AIDS; és természetesen arra sincs semmi biztosítékunk, hogy a faji jellegű feszültségek nem fognak „begyűrűzni". Ennek a rendkívül leromlott gazdasági helyzetben levő országnak most már csak pont az hiányozna, hogy nálunk is faji villongások törjenek ki. Meg kellene hát végre értenünk, hogy a cigányságot eltüntetni nem lehet, rendőri eszközökkel sem lehet megoldani a kérdést. Legalábbis a mai európai alapnormákat elfogadva nincs erre lehetőség. Együtt kell élnünk tehát velük, tolerálnunk kell másságukat, segítenünk kell felemelkedésüket!

Rózsa Iván

Mi legyen a párttal az egyetemen?

(Folytatás az 1. oldalról.)

sei felé terelték a beszélgetést. Döntse el az MSZMP tagsága, hogy mit akar az egyetemen és mit akar az egyetemen kívül a lakóterületeken csinálni, mert az ma már egyértelmű, hogy kint is és bent is dolgozni kell — vetette fel *Herédi István*. Ezzel kapcsolatban felhívta a figyelmet arra a

zűrzavarra, politikai infantilitásra,

amely ma a lakóterületeken, a Münnich Ferenc Körben és egyéb csoportosulásokban, kiadványokban fellelhető. Mindezek szükségessé teszik, hogy az egyetem bekapcsolódjon a lakóterületi pártmunkába. A szervezeti átalakítással kapcsolatban megjegyezte, hogy szívesen venné az önszerveződést, de ehhez elengedhetetlen tisztázni az egyetemi pártszervezet funkcióját és a közös platform megfogalmazását. Aktuálisnak leginkább a Népszabadságban megjelent MSZMP programja feletti vitát tartotta volna most a pb-ülésen, annál is inkább, mert többen azt állítják erről a programról, hogy a párt ezzel kisajátította az alternatívok programját. Véleménye szerint bárkié is legyen az, amíg nem töltik meg tartalommal, addig semmit sem ér.

A pártnak villámgyorsan és ésszerűen ki kell vonulnia az egyetem testületeiből — mondotta Horváth Gyula — ahol már úgyis csak formálisan van jelen. Valójában frakciókra szakadt, különböző utakon jár a tagság. Megújulni az alapszervezetek átszabásával nem lehet. — hangsúlyozta Horváth Gyula.

Révész Ferenc szerint a pártnak meg kell szabadulnia a terhektől a megújulás céljából. Nemcsak arról kell beszélni, hogy a pártnak mit kell leadnia, hanem arról is, hogy a pártalapszervezet a transzmissziós szerep betöltése helyett milyen szerveződési formában válhat a politika alakítójává. A pártnak az egyetemen szellemi műhelylyé kell átalakulnia — véleménye szerint —, hogy országos szinten is legfőbb szellemi bázisa legyen az MSZMP-nek. Majd említést tett Berend T. Ivánnak, a KÖZGAZDÁSZ 3. számában megjelent interjújáról, amelyben a rektori periódusát, melyet egyetemünkön töltött élete kisiklásának tartja, úgy érzi nem érte meg a befektetett energiát, mert a megújulási törekvéseknek idejét múlt ideológikus érvekkel vetett gátat egy konzervatív, dogtriner oktatói mag. Révész Ferenc szerint ezzel a ténnyel szembe kell nézni az egyetemnek, mert ez a mi történelmünk. Nem lehet csak a jövőről beszélni, bizonyos elhatárolódásra az egyetem szintjén is szükség van. Majd így folytatta, gondot okoz, hogy felgyorsultak az események és a párttag nem tudja megemészteni a döntéseket, ami nagyfokú zavart okoz benne. Sajnos az egyetemi pártszervezetnek nem sikerült markáns álláspontot kialakítani a változtatás érdekében. Problémát jelent, hogy

az MKKE nem halad

a politikai gazdasági reform vonulatában, nem kapcsolódik be olyan mértékben, amilyen mértékben be kellene kapcsolódnia.

Tóth Tamás javasolta, hogy az egyetemi pártszervezet átalakításával kapcsolatban ne kérdéseket tegyenek fel az alapszervezeteknek, hanem hagyják a véleményeket szabadon áramolni, amelyet aztán összegezve, közös anyagként végleges vitára lehet bocsátani.

Nem tesz eleget a pb elé terjesztett anyag annak a célkitűzésnek, hogy gyökeresen megújítsa a pártot és szervezetileg is átalakítsa —, vélekedett *Poller Imre*. Ez egy hatalmas feladat, amelyhez pontosan ismerni kellene, hogy milyen vélemények és csoportosulások vannak az egyetemen. Kulcsfontosságúnak tartja az anyagnak azt a részét, amely azt kutatja, hogy mit kell tenni a pártszervezetnek munkahelycentrikusan. Gyökeresen mást! A párttagoknak egészen másképp kell rányomni a bélyegét a munkára, mint eddig.

Az egyetemen többféle erővonal is kirajzolódott már, nem igaz, hogy nem léteznek platformok — hangsúlyozta *Kerekes Sándor*. Arról persze korai vitatkozni, hogy milyen erővonalak integrálódnak. Majd azokról a problémákról, kételyekről beszélt, amelyekkel, mint párttitkár találja magát szemben, amikor a pártból kilépők leveleit olvassa. Velük szemben képviselnie kellene a párt álláspontját, de hogyan, ha nem tudja van-e ilyen és mi az. Szenvedélyes hangon így folytatta: ha annyi mindent elrontott ez a párt, akkor érdemes-e azok közé állni, akik ezt a párthatalmat meg akarják tartani? Csak, ha segítünk vele a társadalmi bajok megoldásában, akkor érdemes, azonban véleménye szerint nem ez a tendencia. Egyelőre

csak takargatják a szennyest,

jegyezte meg utalva a Vasárnapi Újság által felvetett '56-os törvénytelenségek válasz nélkül hagyására. Kijelentette, hogy mint párttag, határozottan elzárkózik azoknak a bűnöknek a felelősségvállalásától, amelyeket a vezetők követtek el.

Többen azon a véleményen voltak, hogy a platformok alapján nem tartják jónak az alapszervezeti szerveződést. A felszólalók közül sokan csak kívánságlistát nyújtottak be ahelyett, hogy konkrét javaslatokkal segítették volna a megújulási törekvést. Ezt a fajta munkastílust *Szigeti Endre* felszólalásában kellőképpen elmarasztalta. Nem értett egyet azzal a hozzászólással sem, amely azt hangsúlyozta, hogy a pártszervezet nem halad az élvonalban. Aki ezt mondja, nem volt jelen a pártértekezlet előtti vitákon, melyeknek nyomán megfogalmazódott határozatával az egyetemi pártszervezetnek is talán szerepe volt abban, hogy a pártértekezleten az események ide fejlődtek.

Gyenge Zoltán több kiegészítéssel kapcsolódott az írásos anyaghoz, és a jelenlegi szervezeti keretek megtartását indítványozta.

A vitaanyagot nem javasolta az alapszervezetek elé terjeszteni *Vági Ferenc*, mert szerinte ott is mint a pb-ülésen csak fecsegést fog eredményezni. A párt országos viszonylatban történő megújulásának nagy jelentősége van, de ebben az alulról jövő kezdeményezésnél döntőbb szerepet tulajdonít annak, hogy felülről is tudják mit akarnak. Ha nem így van, akkor nagy a baj. És ez megmutatkozik véleménye szerint az MSZMP vezetésében. Nincs határozott akarat arra vonatkozólag, merre haladjon a párt. Jól mutatja ezt a többpártrendszerrel kapcsolatos korábbi határozatlanság. De a határozott cselekvés hiányát kifogásolta az egyetemi pártszervezetben is. Mint mondotta, ki kell munkálni a megújulást és véghez kell vinni. Ezzel együtt olyan kérdéseket is végig kell gondolni, többek között például, hogy ki marad meg az egyetemen párttagnak.

Aki úgy véli, körvonalazni tud egy tervezetet a párt szervezeti felépítésére, az személyesen juttassa el a vb-hez — javasolta *Varsányiné, Szabó Mária*. De a KÖZGAZDÁSZ is hatékonyan be tudna kapcsolódni ebbe a munkába, az ilyen vélemények megjelentetésével.

Vági Ferenccel ellentétben *Bedő Gyula* a tárgyalt anyagot érdemesnek tartotta arra, hogy a pártalapszervezetek elé vigyék, mert állásfoglalása jó, és védhető. Különösen jónak tartotta a munkahelyi pártmunka erősítésének gondolatát, a lakóhelyi pártmunka mellett vagy például a párttestületek megújítására vonatkozó elképzelést. Megjegyzést tett a múlthoz való viszonyulásról is. Véleménye szerint nem cselekvő dolog, egyébbel sem foglalkozni, csak ami folyton kompromittálja a tevékenységet. A múlttal szembe kell nézni, de előre kell menni, mert ha nem így történik — vélekedett —, akkor akcióképtelenné válik a párt. Nem lehet úgy előbbre lépni, ha csak a diszkontinuitást keressük — hangsúlyozta. Véleménye szerint a belső pártdemokrácia megteremtése jellemzője kell, hogy legyen az erős kommunista pártnak. Megjegyezte, hogy mostanában a párt

mintha megfeledkezne az ellenségről.

Nem hiszi, hogy nincs ma ellenség, csak ellenzék. Hogy kit tart ellenségnek Bedő Gyula, a mai helyzetben, arra nem tért ki a hozzászólásában.

Szigeti Endrével együtt Bedő Gyula is szóvá tette *Berend T. Iván* már említett cikkét. Véleménye szerint ez sértő az egyetem összes dolgozójára. Miközben betonfejűnek minősíti Berend T. Iván az egyetemet, mások nyakába akarja varrni, amit mint rektor nem tudott megvalósítani — jelentette ki.

A múlt iránti felelősség kérdéséhez szólt *Valcsisák Imre*. A párt mint mondotta, még előtte áll annak, hogy igazán szembenézzen a múlttal. Amíg ez nem történik meg, addig ez sajnos rossz irányban befolyásoló tényező marad. Egy azonban biztos, ki többé, ki kevésbé, de

a párttagok valamennyien felelősek

vezetőik tetteiért — hangsúlyozta.

Összefoglalva az elhangzottakat Szarvas László véleménye szerint a vita a bizonytalanságból az átmenetiségből fakad. A párt tagjai keresik a dilemma feloldását, azt, hogy hogyan lépjenek előre. Megállapította: egyetértett a pb azzal, hogy a párttagoknak az egyetemen és a lakóterületen is dolgozni kell. Az új egyetemi szervezeti rendhez alkalmazkodva az új pártalapszervezeteket a kari struktúráknak megfelelően kell kiépíteni, emellett új irányítási struktúrát, kell bevezetni, amely egy testületből és állandóan működő küldöttértekezletből áll. Az egyetemi pártszervezet tartalmi munkájának szükséges megújításáról — a pb vitájában elhangzottakat is figyelembe véve, — egy új vitaanyagot szerkeszt a vb, amit véleményezésre valamennyi alapszervezetnek megküld majd.

A megbeszélés folytatódott a párt megújulásáról, a pb-ülés következő napirendi pontja keretében, hogy Szarvas László előterjesztésében megvitatták az „Állásfoglalás a politikai rendszer reformjának időszerű kérdéseiről" szóló KB-tervezetet.

A napirendi pont megtárgyalásával Szarvas László összefoglalta a vita lényegét. Es erint a pb megállapította, hogy a KB történelmi jelentőségű fordulatot határozott el a többpártrendszerű politikai berendezkedés megvalósításának támogatásával. Egyetértett azzal is, hogy az átfogó reformhoz az 1988-as májusi pártértekezlet csak kiindulási lehetőséget adott és fontosnak tartja, az azóta eltelt időszak értékelésében annak kiemelését, hogy az MSZMP KB és irányító szervei nem tudták a pártértekezlet lendületét továbbvinni, sok tétovázás, bizonytalanság volt az állásfoglalás következetes végrehajtását, értelmezését illetően, s eközben a párton belül erősödött az áramlatok, irányzatok küzdelme. A pb egyetértett azzal, hogy a gazdasági reform felerősítését összekapcsolja a politikai intézményrendszer reformjával. Történelmi jelentőségű változás a politikai pluralizmusnak a többpártrendszer keretében történő megvalósítása, támogatják a többpártrendszerre való átmenet szükségességét, s az MSZMP, mint az átmenet meghatározó ereje kíván lenni. Hangsúlyozták továbbá, a pb-n, hogy jogos az a megállapítás, hogy mindehhez az MSZMP-t meg kell újítani. Az összefoglalóval a pb egyetértett és ezzel a tanácskozás befejeződött.

H. E.

Két világ közt a senki földjén

Téved, aki azt hiszi, hogy Bogomolov akadémikus híressé vált nyilatkozatában Magyarország semlegességéről beszélt. Nem, őt nem ez érdekelte. Őt a Szovjetunió és Közép-Kelet-Európa új viszonya izgatta, az, hogy hogyan tarthatják meg ezt a katonai-stratégiai előteret és gazdasági holdudvart miután nyilvánvalóvá vált, hogy a szovjet rendszermodell exportja nem célravezető. Azt mondta szarkasztikus mosolylyal a szája szögletében, hogy a magyarok is jobban tennék, ha saját érdekeikre koncentrálnának (nyilván a vágyaik helyett): mi a jó nekik? A semlegesség? Ezt — úgymond — nekik kell eldönteni.

Bogomolov elvtárs arra bátorkodott célozni, hogy vajon hogyan is integrálhatná Magyarországot Európa? Nem lehet, hogy gazdaságilag csak úgy, mint egy harmadik világbeli országot? Nem lehet, hogy a dél-európai nemzeteket is csak a nyugati szövetségi rendszer stabilitása kedvéért engedte a falain belülre? Mire véljük, hogy

az amerikaiak folyton azt hangsúlyozzák,

miszerint a Nyugatnak tekintettel kell lennie a „szovjet biztonsági érdekekre". Arra, hogy miközben a saját társadalmi modelljüket ajánlják, nem ígérik az ehhez szükséges piacok megnyitását, technológiaexportot, már csak azért sem, nehogy feljavított állapotunkban aztán a rivális Európa kebelére boruljunk. Pedig azok nélkül nem fog menni. Hárommillió finn finnlandizálása, felzárkóztatása nem ugyanannyiba kerül, mint százhúszmillió közép-kelet-európaié. (Pláne, hogy annak terheit jórészt nagy közös szomszédunk vállalta.) Lehet, hogy Európának egyszerűen nincs ereje ahhoz, hogy magához szipkázzon — ezt akarta mondani az akadémikus.

A félreértések elkerülése végett: a szovjeteknek nincs igazán szükségük ránk. Európai területük jó részének a Nyugatétól eltérő tradicionális közösségén túl egy világ az övék Ázsiában, amely számára ők jelentik a modernizáció lehetőségét a saját és szomszédaik fundamentalizmusával, a kínai és iszlám terjeszkedéssel szemben. Az ezekkel való integráció lehet a természetes törekvésük — bármilyen nehéznek látszik ez most —, mert ezek befelé (is) törekednek, a szoros kapcsolatok felé. Csak Joszif Visszarionovics és tanítványai hihették azt, hogy Közép-Európa keleti fele odacsatolható. A többiek tudják, hogy ez csak egy ütközőzóna a határuk előtt.

Európához vonz a tradicionális közösségérzés és az, hogy nyilván az ő gazdasági-politikai modelljükből fog kiindulni a jövő társadalma. Csakhogy

a szovjeteknek is vannak érveik.

Csak nekik és az USA-nak van olyan tudományos kutatási apparátusuk, csak ők ketten tudják eltartani azokat az alapkutatásokat, amelyek megszülhetik a jövő technológiáját. A nem kőolajra és csak részben atomenergiára épülő világét — hogy tegyünk egy célzást a dolog lényegére és jelentőségére. Bogomolov utalásában az is benne volt, hogy hiba lenne, ha elhomályosítaná a látásunkat, hogy ezt az előnyüket eddig nem tudták a maguk és szövetségeseik hasznára fordítani.

Amikor Európával való közösségünk kialakult, akkor még nem volt egy szuperhatalom a másik határunkon, úgyhogy ma, egyelőre nincs más út, mint a

hintapolitika e két súlypont között.

Mindez a politikai erők közül az erre egyedül hajlandó és képes MSZMP-nek kedvez. A reform nyomán létrejöhet a lakosság 40-50 százalékát érintő enklávé szektor, a világgazdaságba bekapcsolódni képes, de a társadalom többi részétől elszigetelt gazdaság. Ez a társadalomrész a stabilitásban érdekelt, ami nem jelenthet az orosz nagyhatalmiság elleni politizálást. Az esélytelenségbe szorított 50-60 százaléknyi társadalomrészből ugyanis szükségképpen kinőnek szélsőséges politikai irányzatok. Egy nagyhatalomnak pedig mindig megvannak az eszközei arra (titkosszolgálat stb.), hogy ezek valamelyikét támogassa, ha az uralmon lévő politikai csoport nagyon csípi a szemét. A befolyás nagyjából kordában tartott formáját az MSZMP nyújthatja, ha megszabadul attól az imágójától, hogy kulturálisan és stratégiailag is orosz orientációjú, és hogy rendszeresen törvénysértéseket követ el.

Így kialakulhat egy hazai változata a harmadik világban honos politikai rendszereknek: széles, erős középosztályok vetélkedése helyett egy vezető oligarchia uralma, amelyet csak akkor lehet elveszíteni, ha nagyon megmerevedik (nem cserélnek időben vezért, klikket az állam élén) vagy ügyvivői végletesen korrumpálódnak. De akkor is csak átmenetileg, mert a világpiacról kiszoruló 60 százalékkal a technikai fejlettség mai szintjén mások sem tudnak mit kezdeni, (akár diktatúráról, akár ellenzéki koalícióról legyen szó).

Ne legyenek illúzióink! Nehogy azt higgyük, hogy valami saját, különös, magyar utat találhatunk (járhatunk) a világtársadalomba(n). Végül is

ez egy kis kultúra.

Ez nem kínál egy komplett világot — a tipikus hétköznapi életformáktól az ezeknek megfelelő direkt vagy művészeti alkotásokba rejtett filozófiáig, vallásig —, mint az angolszász, az orosz, a német, a francia vagy a kínai, az indiai. Az egyén számára tehát önmaga és a világ közötti közvetítőként nem adódik valamilyen saját, természetes tradíció, amit követhet (vagy megtagadhat), mint valami önmagához, gyökereihez való viszonyt.

Még csak egy olyan jellemzője sincs, amely az egységesülő Földön mint az egyik általános emberi viselkedésminta marad fenn. (Úgy például, ahogy a japán egyéni harcművészetek, amelyek most már ezen a bolygón az emberi egyéni harcművészetek általános formáiként maradnak fenn, vagy ahogy a maffia az olasz, a temperamentum, az spanyol eredetű latin, a ritmus az afrikai, a bazár az arab, közel-keleti. A kiskultúráknak ehelyett legfeljebb villanásaik lehetnek, mondjuk a riói karnevál, a jamaicai reggae, Chopin, Bergman vagy Bartók.) Így itt a világba integrálódáshoz mindenkinek egyénileg magának kell mixelni a viselkedésében a nagykultúrák elemeit — a kicsik ezekkel egyenértékű, de tömeges emigráció, nemzetközi hatalmi státusz vagy zsenialitás híján nem általánosított színeivel. A mások követésének stratégiája adódik, annak minden nyomorúságával (talpnyalás) és esélyével (fogékonyság).

Komócsin Sándor

A két Günther a Közgázon

Ha egy Nobel-díjas író Magyarországra érkezik, hol lép föl? A Közgázon. Mégpedig azért, mert van ugyanitt egy dzsesszklub. Történt ugyanis, hogy egy lipcsei dzsesszfesztiválon *Günter Sommer* a dzsesszklub szervezőinek mesélt a *Grassal* folytatott közös munkáiról, megmutatta az erről készült lemezeket. Így fogant meg az ötlet egy magyarországi fellépésről. Budapesten *megkerestük a Goethe Intézetet*, amely vállalta, hogy finanszírozza a turnét. Ezután kézenfekvő volt az együttműködés a német tanszékkel, így a *német nyelvi hét keretében sikerült megrendezni a programot*. Ezek után hivatalos meghívót küldtünk az NDK-ba a megfelelő szerveknek, hogy engedjék ki az országból G. Sommert. Ők valami rejtélyes okból *nem örültek a mi ötletünknek*, úgyhogy sok idegeskedés, telex és telefon után *az utolsó pillanatban kapta meg az engedélyt*. Végül mindenki időben megérkezett.

Március 5-én — *Günther Grass* a Goethe Intézetben tartott egy felolvasást, majd egy beszélgetést, amit *Konrád György* vezetett. Ezalatt Günther Sommernek a Közgáz dzsesszklubban (Kinizsi kollégium) *volt egy felejthetetlen szólóestje*. Róla annyit érdemes tudni, hogy drezdai, 45 éves, *mindenféle ütőhangszeren játszik*, és *a kortárs dzsessz világhírű, a hangszerén „meghatározó" egyénisége*. Másnap került sor a tulajdonképpeni produkcióra az *egyetemünk IV. előadójában*. Teltház előtt (körülbelül 500 fő) zajlott le a behatárolhatatlan műfajú előadás, ahol Günther Grass két művéből, a *Bádogdobból* és a *Patkányőből adtak elő részleteket*. A Magyar Nemzet szerint: *„A nagy élmény, amelyet a hétfői felolvasás szerzett, valósággal eltörpült a két Günther keddi fellépése mellett. „Baby" Sommer mindennel tud zenélni, amiből csak hang kicsalható... Fantasztikus volt és a Gesamtkunstwerk Grass szavalata, Sommer hangeffektusai és a fémhangszerek tükröződése-villódzása."*

Az estet minősíti, hogy azoknak is nagy élmény volt, akik nem értették jól a német nyelvet.

Néhány *tanulság* számomra. A *IV. előadó* alkalmas komoly kulturális rendezvények befogadására. Ellenben *a technikai felszereltsége nem megfelelő*. Például mikrofon ugyan van elég, csak egyik sem olyan, melyre húsz centiről rá lehet beszélni. *A színpadnak pedig egyáltalán nincs világítása*. Úgyhogy a Jazz és a Dunaparty Klub gárdájának kemény munkájába került, hogy valami színpadképet és hangot sikerüljön összehozni.

A másik tanulság, hogy lelkes emberek összefogásával ebben a gazdasági helyzetben is lehet jelentős kulturális eseményeket szervezni!

Cz. Gy.

Egy Kelet- és egy Nyugat-Günther (Sommer és Grass)

Táborban

A jókora késéssel megjelent GAZDASÁG 88/4. számában olvasható KŐVÁRI GYÖRGY és GÁBOR R. ISTVÁN tanulmánya BEVÁLTHATÓK-E A BÉRREFORM ÍGÉRETEI címmel, melyet a tavaly novemberben rendezett egyetemi tudományos konferencián is előadtak.

Ebben azt kívánják bizonyítani, hogy elhamarkodottak és beválthatatlanok a bérliberalizáló intézkedések és az azoktól várt pozitív hatások. Munkaerőpiacunk szerkezetét, a bérezés krónikus funkciózavarait elemezve, eloszlatnak néhány közkeletű hiedelmet. Például a minimális és maximális keresetek közötti viszonylagos eltérések nem maradnak el számos nyugat-európai országban mért eltérésektől, ugyanakkor az üzemen, vállalaton belüli eltérések meghaladják a nyugaton szokásos és normálisnak tartott különbségeket.

Meggyőző érveléssel vezetik le, hogy a bérliberalizálási koncepció nem tudja beváltani a teljesítmények általános javulásának ígéretét sem, miközben

a rendszer bérinflációs nyomás forrásává válhat.

A nagyobb teljesítmények hiányának a gazdasági kényszer hiánya az oka, azaz hogy a vállalatok nem érdekeltek a munkavállalók munkaerejének, képességeinek maximális kiaknázásában. A szerzők véleménye szerint gazdaságunk adott teljesítőképessége mellett legfeljebb a reálbércsökkenés fékezésnek vannak némi tartalékai. Jelen helyzetben, különösen a hiányzó, kiépületlen nyilvános intézményes béregyezkedési rendszer miatt nem nélkülözhető a bérnövelési lehetőségek antiinflációs célzatú külső kontrollja.

Hivatkoznak a piacgazdaságok tapasztalataira is, ahol a dolgozói érdekképviseletek — különösen válságos időkben — nem a korlátlan vállalatközi bérversenyért, hanem a szolidáris bérpolitikáért, antiinflációs gazdaságpolitikáért szállnak síkra. Ennek megfelelően nagyjából egységes plafonnak kéne megszabni a vállalatok bérnövelési lehetőségeit, s ki kellene építeni a hiányzó feltételeket, amelyek nélkülözhetetlenek egy alapvetően piackoordinálta modern gazdaság működéséhez.

BRÓDY ANDRÁS a KÖZGAZDASÁGI SZEMLE februári számában „AZ INFORMÁLIS INFORMÁCIÓCSERÉRŐL" címmel megfontolandó megállapításokat tesz. Elemzi az információgazdaságnak nevezett terület sajátosságait, különös tekintettel arra, hogy hazánk elmaradottsága ezen a területen különösen nagy. A sajátosságok egyike, hogy e területen a hagyományos munkaérték-elmélet csődöt mond. Vagyis az esetenként igen nagy értéket képviselő információknak általában nincs (egzaktan mérhető, meghatározható) áruk. Így az informális információgazdaság méreteit nehéz behatárolni. Annyit azért biztonsággal megállapíthatunk, hogy e szektor a modern gazdaságokban a GDP legnagyobb részét előállító ágazat.

E tendenciákat azonban — bár már az ötvenes években felismerték — a dogmatikus felfogás szerint gyorsan

félresöpörték az improduktív jelzővel,

mert csak az anyagi ráfordításokkal járó munkakifejtést tekintették értékalkotónak. Holott a modern társadalom elsősorban információt, szolgáltatást termel és fogyaszt.

Ezt követően a szerző bemutatja azokat a negatívumokat, amelyek az információs (hiány)gazdaság tekintetében hazánkat jellemzik. Így például a magas „fehérgalléros" létszám nálunk éppenséggel gátolja a termelési, kereskedelmi folyamatok gazdaságosságának növekedését. Bizonyítja, hogy a kereskedelem is értékteremtő folyamat, mert közben információcsere is történik.

Bródy András bemutatja az információcsere folyamatát, annak jellegzetességeit a piacgazdaságokra és a tervgazdaságokra is. A kettő közötti összehasonlítás egyértelmű — a tervgazdaságokban az információcsere elsorvasztása, a nagyfokú titkosítás káros behatásai jelentősen benne vannak elmaradásunkban. Összefoglalásában a szerző megállapítja, három területen kell előrelépni az elavult nézetek felszámolásával. Az első dogmatikus munkaértékelmélet, a második a proletárdiktatúra szükségessége, a harmadik a kereskedelem meddőségének tana. Az elmúlt évtizedek gazdaságpolitikája ugyanis nem Marx elméletét alkalmazta, hanem a 19. századra vonatkozó előrejelzéseit próbálta erőszakkal megvalósítani. Ezzel a technika és a társadalom tényleges fejlődési irányával került ellentétbe.

A múlt századot céloztuk meg,

többé-kevésbé sikerrel, azonban ennek ára a ma szinte behozhatatlannak tűnő elmaradás.

A KÖZGAZDASÁGI SZEMLE ugyane számában MOSOLYGÓ ZSUZSA a parlament 88. októberi ülésszaka, s a Bős—Nagymarosra vonatkozó döntés ürügyén azt feszegeti, mi történik a magyar reformmal, kifejezetten a vízlépcsőépítés szemszögéből. Elsőként a beruházáspolitika struktúráját tekinti át, s az adatokból látható, hogy az energiaipari beruházások aránya a 80-as évek közepére majdnem 50 százalékra nőtt (a hetvenes évek elején alig volt több 30-nál), mégpedig a feldolgozóipar rovására. Azaz a beruházási restrikció azt a területet sújtja, amelyet a kitörés érdekében a leginkább kéne fejleszteni, és

azt preferálja, mely oka is a mai csődnek.

Ez a kiszorítási hatás különösen erősen érvényesülhet a BNV esetén is, következményként a lakossági fogyasztás visszaszorításával és a vágtató inflációval egyaránt számolhatunk.

Miért teszi és teheti ezt a struktúrapolitikában a központi párt- és kormányzati vezetés? — teszi fel a kérdést a szerző. A magyarázatban onnan lehet elindulni, hogy a felső vezetés pozícióinak szilárdsága attól függ, milyen mélységben képes részt venni a jövedelem-újrafelosztás folyamatában. Ehhez viszont jó alapot ezek a szektorok adnak. Ez a változatlan beruházáspolitika ugyanis segít újratermelni és stabilizálni a változatlan hatalmi-politikai szerkezetet. Ezek az érdekek találkoznak a vállalati vezetők érdekeivel, amit jól mutat a parlamenti döntés is, hiszen a képviselők jó része a változatlanságban érdekelt közép- és felső szintű vezetői réteghez tartozik.

Következésképpen a politikai-hatalmi viszonyok minőségi átalakítása, a demokrácia intézményesítése nélkül sem a gazdasági, sem a társadalmi konszolidáció nem építhető fel, és ehhez már nem elégségesek a reformprogramok és -szólamok, tettek kellenek.

Budai János

Pro és kontra szembesülések

Amit a modern világ kríziséről tudni lehet a tradíció alapján

Előadás-sorozat indult a Rajk László Szakkollégiumban március 7-től keddenként 17 órai kezdettel.

Tudományos-módszertani viták folynak arról — ontológiai és politológiai kérdéseket sem megkerülve —, hogy a társadalom, mint egész, bír-e elsődleges meghatározó erővel, vagy az egyén, mint rész, módosítja-e a társadalmi folyamatokat közreműködésével?

A kérdésre a lelki megbetegedések gyógyításával, megelőzésével foglalkozó szaktudományágak, a pszichiátria, pszichológia, mentálhigiéne gyakorlati tapasztalatai egyaránt figyelmeztető választ adnak. Eszerint, anélkül, hogy a „tyúk vagy a tojás" elsődlegességének kérdését eldönthetnénk, a világszerte terjedő aktív-agresszív és passzív-öndestruktív viselkedési zavarok kezelésében ismételten felszínre kerül egy alapprobléma. Az, hogy a technikai civilizáció embermodellje a ráció- és teljesítményközpontú, haszonelvű értékrendjével nem kevésbé egyoldalú életformák csapdájába esik, mint azok a hiedelem- és vallás-centrikus előző századok, amelyek az emberfölötti eszményképeket földi hierarchiákká degradálták, kényszerrituálékba merevítették.

Nem kisebbek ezek a mai csapdák sem: mert amikor a tudós elveszíti a meglepődés-csodálkozás képességét a valóság ismeretlen megnyilatkozásaival szemben, és csupán a *kételkedés* serkenti a továbbkutatásra, akkor a „minden megcáfolható" munkahipotézise a kutatót és környezetét is megfosztja az elért eredmények sikerétől, egyúttal az erőgyűjtéshez nélkülözhetetlen megérdemelt pihenéstől is. A *gyökértelen új*, a mindenáron más nem kevésbé veszélyes, mint a *továbbnőni képtelen*, önmagába zárkózott *régi*. A „mindig rohanó, mindig elégedetlen" *neurotikus* ember — ez korunk népbetegsége.

A szükségletek hierarchiáját kutató szakemberek (A. Maslow 1954.) ugyan sokan megállapították, hogy mindenekelőtt a létfenntartáshoz nélkülözhetetlen táplálék és védő környezet az, amelynek biztosításáért mindannyian kockáztatunk. De azért arra is figyelmeztettek (K. Jankowski, 1975), hogy a történelem sok megrázó példát ismer, miszerint emberek és csoportok eszmei célokért jelentős nélkülözéseket voltak képesek elviselni, embertelen körülményeket emberként túlélni. A magyar történelem most éledő önvizsgálatában is szép számmal találunk erre példákat...

Persze, a mindenáron túlélni akarás fanatizmusa joggal taszít!... Csakhogy a védettséget, egyensúlyt csupán a fogyasztói igények kielégítésétől remélő mai ember önmagát helyezi minden célok elébe — miközben nem veszi észre *értéklogikája paradoxonát:* Az egyediség mindenekkel szembenálló igenlése a többi másságának kizárásával végül önmaga kirekesztéséhez vezet. A kívülmaradásban viszont megszűnik a viszonylagosság, így elvész az egyediség megkülönböztető másságának jelentősége is.

A tömegesedés, a követhetetlen sokféleség és az állandó döntéskényszer elől menekülés persze megmagyarázza az „itt és most" megragadásának görcsös igényét. A megkapaszkodásból azonban bennragadás lesz — Münchhausen báró nem tudja magát hajánál fogva kihúzni... Mindaddig, amíg nem tud magával szembeállítani olyan célképzetet, ami előre, önmaga elé — esetleg „fölé" — nézésre kényszeríti (de mindenképpen valami önmagán túli, *önmagánál több* felé).

A tudatosságát nehezen megszerzett ember azonban nem szívesen tekint önmagán túlra, mert a viszonylagosságban meghatározódva szabadságát véli elveszíteni. Jogos-e ez a félelem? A cselekvés gyakorlata és a gondolkodás elvont jelrendszere között alternáló szimbólumok sokértelmű világa vajon csak elnyeléssel fenyeget-e? Vagy a „szimpatikus alapszükséglet" (R. Á. és F. J. A., 1982.) kielégítésének téri és időfeltételeit számításba vevő élettervezés egy nem könnyen kezelhető, kétségkívül önfegyelmet kívánó, de nagy perspektívákat igénylő rejtett energiaforrás? Ha az erre szánt befektetést nem tekintjük értéktermelőnek, a *szimbolikus hiánytünetek* (kábítószer, beilleszkedési zavarok) kezelése sokszoros költségráfordítással egyenlíti ki a társadalom egyoldalú szemléletét!

Ezzel szemben a jelenlegi társadalmi berendezkedések zöme fogyó energiáink korában úgy igyekszik erőtöbbléthez jutni, hogy egymás ellen kijátssza a biológiai-, a pszichoszociális és a szellemi energiaforrásokat. Vagyis önmagából is csak egyes alapképességek árán tud jelentős teljesítményeket kisajtolni, környezete természeti és társadalmi erőforrásait pedig ugyancsak rablógazdálkodással kényszeríti mindenkori fogyasztói igényei szolgálatába. A diktatorikus dialektikától az önmaga árnyékvetésének ellentmondásait felvállaló *alternáló dialektikáig* hosszú út vezet — és a kultúrantropológiai kutatások nagy része is a fentiekhez hasonlóan azt mutatja, hogy ez az út nem járható meg csak a társadalmi kívülről irányítottság terén. Beljebb kell keresni, újra felfedezni és felvállalni az individuális felelősséget is: „a kiművelt emberfők" saját képességeik kezelésében is érvényesített belső demokráciáját, ami a külső demokráciához nélkülözhetetlen. Mit jelenthez ez? H. A. Simon (1976.) elment a racionális következetesség határáig; a közgazdaságtudomány, a szervezetelmélet, a kognitív pszichológia Nobel-díjas polihisztoraként bevezette a „KORLÁTOZOTT RACIONALITÁS" fogalmát: Az ember, különösen gyors döntéseikor a legegyszerűbb kognitív sémái szerint dönt — pillanatnyi indulati, érzelmi állapotaival átszínezve és felnagyítva a számára közeli, könnyen átélhető következményeket. Ugyanakkor „diszkontál" — leegyszerűsít, lerövidít — térben és időben korlátoltan, jelenleg belátható érdekeiért feláldozva időben távolabbi, akár létfontosságú értékeket is.

Ez a megfigyelés feltárja az emberi képességek mindenkori egoisztikus összjátékát, a személyiség önigazoló kísérleteire is rávilágítva, aminek társadalmi következményeit mindannyian megszenvedtük. A feltáráshoz rendelkezésre álló megfigyelési adatok azonban az emberiség Janus-arcú történelmének csak egyik oldalát mutatják meg. Maga H. A. Simon is figyelmeztet, hogy a tapasztaláson alapuló funkcionális beválás elemzésénél azt is figyelembe kell vennünk, hogy az emberi és élő környezet állandó változása mellett adataink csak arra a következtetésre jogosítanak fel, ami a bevált funkciók rendszerfenntartó hatását illeti. Arra azonban már nem következtethetünk, hogy a rendszer működése a továbbiakban is csak ennek a funkciónak a működtetésével tartható fenn (Korlátozott racionalitás, 1982., 64-65.).

Ezért szükséges a jelenlegi „szűkös energiaforrások" mellett komoly figyelmet fordítanunk a Janus-arc másik oldalára, a TRADÍCIÓ megismerésére is. A mindenkori kis és nagy hősök bölcsességét szimbolikus nyelven megőrzött hagyományok mítoszoktól a művészetekig, gyógyító hiedelmektől a gyógyító hitig rejtett vagy nyílt formában jelen vannak mai életünkben is. Mindenki, aki alkotó módon bánik belső és külső adottságaival, hozzájárul a tradíció megőrzéséhez. Éppen ezért a szülő, a nevelő, a segítő vagy a gyógyító, a problémamegoldó, vagy akárcsak az egyszeri példaadó által „termelt" *továbbélés* értékének *gazdasági megragadhatósága*, az „emberi tényező" valódi értékké emelése lehet a jelen válságkorszak kihívására adott egyik döntő válasz!

Ehhez kívánunk hozzájárulni fenti című előadás-sorozatunkkal, amely RENÉ GUÉNON (1886—1951) nagy hatású francia gondolkodó és író, a XX. századi tradicionális gondolkodás talán legnagyobb mesterének társadalomszemléletével ismertet meg. Az emberiség szellemi hagyományainak metafizikai egységét hirdette minden művében, franciául kb. 30 kötetnyit publikált (nem számítva kb. 20 kötetnyi levelezését, ami még kiadatlan).

Alapműveit a nagy világnyelvekre már többségükben lefordították. Nálunk alig ismert, főleg *Hamvas Béla* foglalkozott vele...

R. Guénon munkásságát a nyugati civilizáció alapjainak kegyetlen kritikájával kezdte — éppen ezért sikerült az igazi válságokat megtalálnia. Sorra vette a társadalmi-gazdasági-kulturális élet torzulásait, és ami igen ritka: tradicionális-metafizikai szempontból elemezte azokat. Diagnózisa ma is élő, érvényes itt és most. Megállapította, hogy a válság (a válságok, a mi válságunk) oka, alapja elsősorban nem anyagi, hanem *szellemi-eszmei probléma*. Lényege, hogy Európa elvesztette élő-hiteles kapcsolatát saját *görög-zsidó-keresztény* hagyományával: talajtalanná vált. Értékrendje is ezért torzult el, vált immorálissá, s ilyen állapotában képtelen szót érteni más kultúrákkal (illetve csak majmolja azokat).

Guénon szerint létre kell jönnie *Kelet és Nyugat dialógusának*, s ha ez valóban a *lényegbe* vág, akkor nagyszerű eredményt hozhat, egy *új, szellemibb korszak* eljövetelét, az élet *emberibb arányainak* visszanyerését.

Fehér József András
Ranschburg Ágnes
kreativitáskutatók

Csillogó aranypor

Megvédte kandidátusi értekezését egyetemünk sokoldalú érdeklődésű, sokirányú aktivitású tehetséges fiatal oktatója, *dr. Solt Katalin*. A szerény szerző írja értekezésének téziseiben: *„Az elmélettörténész azonban nincs abban a szerencsés helyzetben, mint az alaszkai aranyásók, akiknek legalább töredéke óriási aranyrögökre bukkanhatott. Sokkal inkább a dunai aranymosókhoz hasonlítható, akiknek bizonyosan át kell mosni több köbméter homokot ahhoz, hogy néhány gramm csillogó aranyport találjanak."*

A tucatnyi éve folyó szorgos kutatómunkának nem első gyümölcse az értekezés, majd másfél tucatnyi publikáció előzi még. Ezek csaknem kivétel nélkül a hazai közgazdasági elmélettörténet fehér foltjainak eltüntetésére irányultak, csakúgy, miként A „második reformnemzedék" közgazdasági nézetei 1890—1918 című kandidátusi értekezés is. Solt Katalin joggal vallja és hirdeti, hogy mai problémáink megoldásához elengedhetetlen, mert tanulságaival hasznos támpontokat nyújthat, a múlt értékeinek és tapasztalatainak feltárása. Ma a történettudomány növekvő lehetőségekkel és felelősséggel járul hozzá a nemzeti megújulás folyamatához. E hozzájárulás részesévé vált a szerző — remélhetőleg mielőbb a széles nyilvánosság számára is hozzáférhetővé váló értekezésével. A széles körű forrásanyag feltárásán, korrekt feldolgozásán, mértéktartó elemzésén túlmenően Solt Katalin több témakörben sikeresen teljesíti a történetírás bemutatását. Az elméleti örökség aktuális mozzanatainak erőltetettség nélküli felmutatása terén tett lépései elismerésre méltóak.

Az értekezés a társadalmi mozgástörvényekre, a monopolkapitalizmus egyes jellemzőire, az agrárkérdésre és a jövő társadalmára vonatkozó, főleg szociáldemokrata és polgári radikális nézeteket tárgyalja. Bemutatja a különböző irányzatokat és az egyes szerzők felfogásának változásait is.

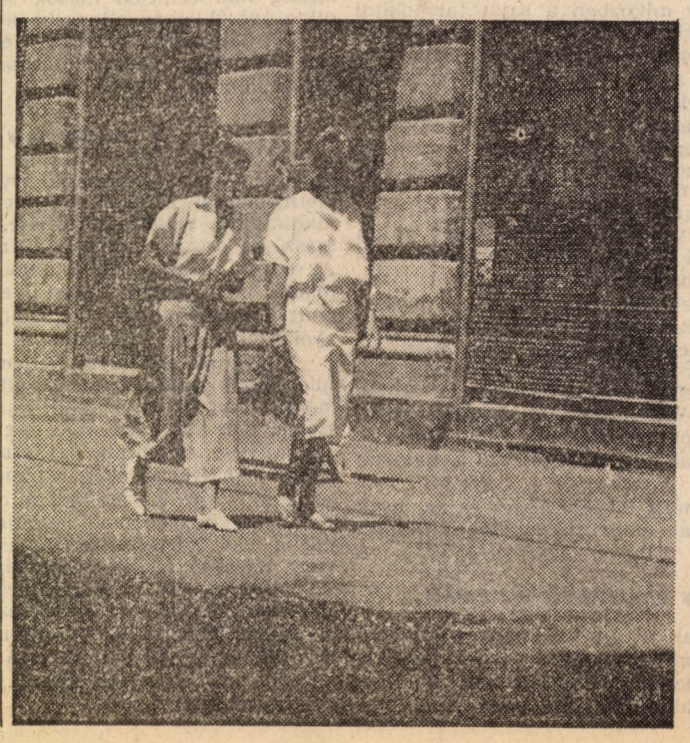

A disszertáció értékeit az opponensek és a bírálóbizottság tagjai is elismerték.

Dr. Vigvári András, a közgazdaságtudomány kandidátusa, többek között kiemeli a sztálinizmusnak a marxista pártok összfejlődésében rejlő gyökereire utaló megállapításokat, *Varga Jenő* I. világháború előtti hazai működésének bemutatását, a háború és a gazdaság kapcsolatát tárgyaló nézetek feldolgozását és az agrárkérdés gazdag elemzését. Kritikai megjegyzései a dolgozat bővítésére és továbbfejlesztésére ösztönzik a disszertánst.

A másik bíráló *dr. Varsányi Erika*, a történelemtudomány kandidátusa volt. Elismerően szólt — többek között — a vállalkozás úttörő jellegéről, a szerző társtudományokban tanúsított jártasságáról, az agrárkérdésre vonatkozó nézetek feldolgozásáról, a források igen alapos feltárásáról. Ugyanakkor vitába szállt pl. a címválasztás jogosságát, egyes elméletek értékelését illetően. Több témakör kapcsán az anyag kibővítését javasolta.

Az ismert tudós, *Ágh Attila* vezette bírálóbizottság titkos szavazással — maximális pontszámal — javasolta a Tudományos Minősítő Bizottságnak, hogy dr. Solt Katalinnak ítélje oda a közgazdaságtudomány kandidátusa címet.

Dr. Szigeti Endre

Ne legyen több halálos ítélet!

A Halálbüntetést Ellenzők Ligája — ez a nemrégiben alakult országos egyesület — a múlt héten tette közzé azt a nyilatkozatot, amely a halálbüntetést fölöslegesnek és eltörlendőnek minősíti. Sajó András, egyetemünk jogi tanszékének professzora egyike a liga vezetőinek. Hozzá fordultunk kérdéseinkkel:

— *Nyilatkozatuk a halálbüntetést a legszélsőségesebb és célszerűtlen erőszak megnyilvánulásának tekinti, olyannak, ami a jóvátehetetlen sérelem lehetőségét is intézményesíti. Hangsúlyozzák, hogy a hatósági tévedés teljesen sosem küszöbölhető ki, és, hogy a politikai visszaélés áldozatai feltámaszthatatlanok. Mindez az egyesület nagyon erős politikai jellegére enged következtetni.*

— Nem szeretném, ha ez a mozzanat tűnne meghatározónak, hiszen a halálbüntetést erkölcsi, vallási, humanitárius okból is lehet ellenezni. Bár kétségtelen, hogy a mai helyzetben leginkább a politikai aspektusok a szembetűnőek.

— *Hogyan érvel ön a halálbüntetés ellen?*

— Bizonyos országokban a jogállami gondolkodás miatt nem magától értetődő az állam azon joga, hogy az élet fölött is rendelkezzen. Ennek háttere az a múlt századi felfogás, ami szerint az állampolgár fiktív szerződésben lemond bizonyos jogairól, s ez alapozza meg az állam hatalmát. E hatalmat eleve korlátozza az, hogy e szerződési elmélet szerint bizonyos jogokról, például az életről nem lehet az állam javára lemondani. Egy másik érv az, hogy egy társadalom civilizáltságát méri az, vajon eltűr-e ilyen barbár büntetést, vagy kiáll az élet sérthetetlensége mellett. Szélsőséges megfogalmazással humanitárius szempontból a kivégzés nem más, mint

állami politika rangjára emelt gyilkosság.

S végül itt van a tévedés kockázata: A politikai leszámolást célzó eseteket nem számítva is elkerülhetetlen, hogy ártatlanokat is elítéljenek. Rengeteg véletlenszerű elem van abban, hogy kit ítélnek halálra, ki kap kegyelmet, s ki az, akit el sem ítélnek. Egy múlt századi vizsgálat szerint minden kétszázötvenedik köztörvényest olyasmiért végzik ki, amit nem követett el. Számomra magától értetődő, hogy a jóvátehetetlen önkényesség helyett erőszakmentes, civilizált büntetési módokat alkalmazzunk.

— *Az önkényeskedésnek Magyarországon is sokan estek áldozatul. Tudják önök, hogy mennyien?*

— Nem. Az e századi politikai indítékú téves ítéletek egy részénél nincs ténybeli alapjuk az ítéleteknek, ilyen volt például a Rajk-per. Vannak aztán olyan esetek, amikor valamit tett az illető, de azt a mai jogérzet, vagy politikai felfogás nem tekinti bűncselekménynek. Az 1945 utáni ítéletek nagyon nehezen bírálhatók el, hiszen a legszerencsétlenebb áldozatok és a legsúlyosabb — például háborús — bűnösök összekeveredtek. Látszólag egyszerű különválasztani a köztörvényeseket a politikai áldozatoktól. Ne felejtsük azonban, hogy akit ki akartak nyírni, azt sokszor „rábizonyított" köztörvényes bűn alapján végezték ki, gondoljunk csak

Buharin három-négy közbűnténye re.

Mindenesetre az '56-tal összefüggő kivégzettek száma 100—300 közöttire becsülhető.

— *A középkorban egyértelműen megtorló célzatúak voltak az ítéletek, érvényesült a fogat fogért elv. Tévedek-e, ha úgy vélem, hogy a mai halálos ítéletek inkább elrettentő célzatúak?*

— A középkorban gyakori büntetés volt a kivégzés, lopásért gyerekeket is fölakasztottak. A kivégzések elvileg elrettentő célzattal történtek nyilvánosan, de ez sosem működött igazán. Rendszeres volt például a tömeges zsebtolvajlás, miközben a banda egyik tagját éppen akasztották. A különböző vizsgálatok szerint a halálbüntetés alkalmazása vagy eltörlése nincs bizonyítható hatással a bűnesetek számára, súlyosságára. Így hát a legtöbb országban hosszabbrövidebb huzavona után belátták, hogy megvannak nélküle.

— *A halálbüntetést eltörlő nemzetközi egyezményt 1983-ban tizenöt állam írta alá, azóta 1987-ben az NDK-ban is eltörölték a halálbüntetést. Gondolom aligha népszavazással döntötték el ezt a kérdést.*

— Szinte mindenhol parlamenti szavazást tartottak úgy, hogy annak során például Angliában — mondván, hogy a halálbüntetéshez való viszony lelkiismereti kérdés — a pártfegyelem sem kötötte a képviselőket, azaz a pártjuk hivatalos álláspontjától eltérően is szavazhattak. Közvéleménykutatások szerint egyébként Európában a legtöbb országban ellenzi a lakosság a halálbüntetést, miközben nincs adat az NDK-ról, a Szovjetunióról, Csehszlovákiáról, Bulgáriáról. Anglia, Lengyelország és

Magyarország lakossága halálbüntetés-párti.

— *Azaz van egyfelől a politikai jellegű áldozatokkal kapcsolatos bűntudat, másfelől a tényleges bűnözők ellen irányuló gyűlölet, hadd ne mondjuk, bosszúvágy?*

— Bizonyosan nem kellemes úgy ítélkezni, hogy erős lincshangulat alakul ki egy városban. Ilyenkor jöhet aztán a hamis tanúvallomástól a hamis bizonyítékgyártásig minden. Emlékszem például egy esetre, amikor a rendőrség mindenképpen produkálni akart egy kéjgyilkost. Kétszeresen halálra ítéltek egy férfit, mondván, hogy azért nincsenek vérnyomok, mert acetonnal eltüntette őket. Az nem zavart senkit, hogy az aceton vérkonzerváló anyag. Kegyelem folytán maradt életben az illető, akiről végül, nyolc év börtön után kiderült, hogy ártatlan. Az áldozat hozzátartozóinak esetleges bosszúigényét lehet, hogy kielégítheti a tettes kivégzése, én azonban úgy gondolom, hogy a hosszú — akár évekig is eltartó — per túlontúl nagy lelki megterhelés ahhoz az érzéshez képest, amit a bosszúvágy beteljesítése esetleg nyújthat. A társadalmi bosszúvágy pedig a halálbüntetés értelmes alternatíváinak fölmutatásával lassan-lassan kiolthető. A halálbüntetés eltörlése egyébként nem módosítaná a bűntények és a büntetések egymáshoz viszonyított súlyossági arányát, csak a kiindulópontot változtatná meg: amiért eddig halál járt, azért ezután életfogytiglan járna, a következő súlyossági fokok is így lejjebb szorulnának, s lennének olyanok — a pillanatnyilag legenyhébb esetek miatt börtönben levők —, akik kikerülnének a börtönökből.

— *Én próbálom megérteni, hogy a rossz körülmények között egyre növekvő súlyos bűnözés agresszívvé teszi az embereket...*

— A bűnözés növekedése csupán egy érzés, egyáltalán nem nő a gyilkosságok száma, csak most lehet is róluk olvasni. Ez része egyrészt a „kemény kéz"-politikát eladni szándékozó kampánynak, másrészt

jól szolgálja a belügy érdekeit:

a tárcaérdekeltség jegyében ugyanis annál több pénzt kapnak, minél aggasztóbb képet tudnak elhitetni például a közbiztonság romlásáról. Nekünk azonban nem szabad csupán az érzelmeinkre hagyatkozni, figyelembe kell vennünk a civilizációs fejlődést, különben még ma is ott tartanánk, ahol 5000 éve. A statisztika alapján egyébként kétségtelen tény, hogy tavaly javult a közbiztonság.

— *Én azt hiszem, az emberek félnek. Ma már talán nem a besúgóktól, hanem a közbiztonság romlásától, a társadalmi robbanástól, és nem utolsó sorban a bűnözőktől. Akiknek egy nagy tömege — ha a halálbüntetés megszűnik — a fentiek miatt nem lesz börtöntöltelék, hanem szabadon jár-kel a városban. S a súlyos bűnt elkövetők is előbbutóbb visszakerülnek a társadalomba. Az emberek attól tarthatnak; mi lesz, ha az együttélésre végérvényesen alkalmatlan, a társadalomba visszavezethetetlennek minősített emberek „megnyugtató" elkülönítésének ezzel végeszakad?*

— Emberjogi szempontból ez a döntő mozzanat. Eddig meg lehetett futamodni a reménytelennek titulált esetek elől, s az évi kettő-három halálos ítéletnél itt-ott föllelhető is volt az a motívum, hogy a kivégzéssel végérvényesen pont kerülhet az ügy végére. A tapasztalat az, hogy döntően a magyar börtönök állítják egy bűnözőkarrier útjára a bekerülőket, s ez vezethet egy olyan leépüléshez, ahonnan tényleg nincs már visszaút. A halálbüntetés eltörlésével két lehetőség lesz: az egyik

az életfogytiglani ítélet,

azaz a végleges elkülönítés — kivégzéshez képest — civilizált módja, amikor biztonsági probléma nincs, de erkölcsi annál inkább. Vagy vállalni kell bizonyos kockázat árán is, hogy az emberi életet és méltóságot a végsőkig tiszteljük, s ekkor morális teher helyett biztonsági problémával kerülünk szembe. A nemzetközi tapasztalatok szerint ez utóbbi változat kockázata kisebb, mint gondolnánk. Például Svédországban, vagy Hollandiában sokkal magasabb bűnözés mellett alig vannak börtönben elítéltek, s a közmunkák, a hétvégi eltávozások, a normális börtönviszonyok megoldják a társadalomba való visszailleszkedést, míg nálunk a visszaesés a tipikus folytatás. Magyarországon történelmileg fölhalmozódott a szorongás, ez tény. A félelem mindig borzalmas eszkalációt indít el, ártatlanok feljelentésétől ártatlanok kivégzéséig, ezt jól tudjuk. Ne hagyjuk, hogy a félelem diktáljon és irracionális viselkedésre kényszerítsen bennünket, ez volna a legrosszabb, ami jöhetne.

— *A liga a racionális civilizálódást kívánja szolgálni. Mit tegyen az, aki mindezek alapján támogatni kívánja tevékenységüket?*

— Az egyesületnek formális tagsága is van, a belépők egyértelműen kifejezik, hogy ellenzik a halálbüntetést. Az egyesület tevékenysége felvilágosításból, meggyőzésből, alternatívák kidolgozásából áll, ehhez sok aktivistára van szükség. Örülnénk, ha az érdeklődők jelentkeznének április 12-én *Balásházy Máriánál*, a jogi tanszéken. Gyűjtünk aláírásokat is, amelyekkel azt szeretnénk bizonyítani, hogy terjed már a civilizáltabb gondolkodás a társadalomban ezen a téren is. Íveinken bárki aláírásával adhat nyomatékot annak, hogy támogatja célkitűzésünket.

Molnár Gabriella

'56-ból sem engednek

SAVE OUR KEN

Már akcióban van az Útőképes Csoport, amely teljes energiával dolgozik, hogy újraélessze a jó öreg KEN-t. A KEN halálán volt. Az újraélesztés során a csoport úgy határozott, hogy friss vért ad neki, föléleszti, átformálja. A KEN most lábadozik. Segíts neki meggyógyulni Te is!

XVI. KEN, 1989.
Időpontja: ÁPRILIS 19—23.

Ez a gyógyítás nem is olyan nagy feladat. Csak tettre kész stábok szükségesek hozzá. És egy ilyen stábban NEKED is ott a helyed! Végül is elkél az unalmas hétköznapok között egy kis önfeledt tombolás.

Önfeledt tombolásodhoz — szerény keretein belül — Útőképes Csoportunk is hozzá szeretne járulni, mind pénzben, mind egyéb segítséggel is.

Használj ki minket!

SEGÍTS, HOGY JÓL ÉREZD MAGAD!
További információkért keresd a KEN plakátjait!

Az Útőképes Csoport

CÍMER, '56, '48, JÖVŐNK

FIDESZ-szemmel

Jelképekben gondolkodó nép vagyunk.

I. Napjainkban új címert választ az ország, de mindenki tudja, érzi, nemcsak maga az új-régi címer a fontos, hanem ezzel teljes utóbbi negyven évünk újrakezdése, a ki nem mondott cél. Bizony eltelt 40 év, nagy tervekkel indultunk az útnak; s most mégis a világ többi országával összehasonlítva magunkat, nem beszélhetünk előrelépésről. Ilyen körülmények között keresünk magunknak régebbi történelmünkkel összekötő szálakat, melyekre méltán büszkék lehetünk.

II. Az alternatív szervezetek s az MSZMP '56 értékeléséről vitatkoznak, de vitájukkal a történelem vizsgálata mellett a jelen helyzetről mondanak véleményt, kívánt változtatásaik radikalizmusának fokát is megfogalmazzák. Igazolásként a mondottakhoz *Pozsgay Imre* szavait idézem, aki a „Március tizenötödike" című lap hasábjain így fogalmazott: *„A történelmi igazság helyretétele nem csupán kulturális megközelítés és historizálás, hanem politikai és legitimációs kérdés."*

Majd amikor a KB összeült, átfogalmazta, úgymond „árnyaltabbá" tette véleményét '56-tal kapcsolatban, mi igazából annak örültünk, hogy ezek szerint Pozsgay Imre, s vele együtt a radikális reformergondolkodók tábora bennmaradt a vezetésben, sőt, ezzel a kis belső csatával talán meg is erősödött.

III. S végül március 15-e. Egy ünnepünk a sok közül, mondhatná bárki, ez idáig még csak nem is piros betűs. Mégis, már hónapokkal megrendezése előtt azon folyik a vita, ki, kivel, hogyan fogja ünnepelni. Nagy a tét; az ország egysége forog kockán. Az eredmény: Budapesten s a legtöbb helyen az országban külön ünnepelt a hatalom és a hatalomból eddig kimaradt szervezetek népes tábora.

A „Lánchídi-csatára" s egyéb tüntetéseken mutatott aktív, beavatkozó rendőri részvételre visszaemlékezve ez érthető is. Hozzátéve, hogy az alternatív csoportosulások a jövőben kellő átalakulások esetén nem zárkóznak el a közös ünneplestől.

Talán egész történelmünk folyamán soha nem volt még ilyen nagyszabású, maratoni ez az ünnep. Petőfi szobrától indult a tömeg a piros-fehér-zöld túra vonalán, bebarangolva Pestet és Budát, elzarándokolva minden fontosabb, az ünnephez és szabadságeszméhez kapcsolódó történelmi helyszínünkhöz.

Végighallgattuk szónokainkat a radikális FIDESZ-estől az elemző SZDSZ-esig, de én most inkább néhány transzparens feliratából idéznék az ottani hangulat jobb visszaadásához: Petőfidesz; 1945—89 Ennyi volt / elég volt; Hátra a lenn: úton; Petőfi után szabadon; Iván, nincs honvágyad?

A tömeg fegyelmezetten, minden rendbontás nélkül ünnepelt. Mindebből következik, hogy bár a helyzetünk igen rossz, gazdasági, társadalmi, politikai válságban az ország, de az emberek még türelmesek. Bizakodnak.

Bíznak az új szervezetekben, az MSZMP megújulásában, s lecsillapítja, türelemre inti őket kormánypártunk rugalmas, alkalmazkodó politikája is.

Az MSZMP, mint társadalmunk 30 éven át vezető ereje, a mostani lehangoló helyzetért felelős, mégis az utóbbi év politikáját tekintve nagyfokú alkalmazkodóképességről, „engedékenységről" tesz tanúbizonyságot. Bizonyára benne van ebben '56 tapasztalata, de ettől függetlenül is minden valószínűség szerint ez a legmegfelelőbb politika számára, hogy elkerülje a feszültség fokozódását, megőrizze a békét az országban.

A hibák után, ami a mai helyzetbe juttatott mindet, most a hatalombirtoklás tekintetében — jórészt a párton belüli, hazai, illetve a külföldi hatásoknak, elvárásoknak engedve —, reálpolitikát folytat az MSZMP.

Persze még közel sincs lefutva minden nagy kérdés. Például, hogy milyen lesz az új alkotmány, s hogy mennyire lesznek demokratikusan szabadok, a '90-es választások. Nem is beszélve arról a történelmi hagyományainkhoz híven 12 pontba foglalt követelésről, melyet együttesen fogalmaztak meg az alternatív szervezetek.

Hogy mit végeztünk mégis ezzel a '89-es, 32 év óta első szabad március 15-ével? *Für Lajos* — MDF — gondolatát idézem, aki az ünneppel kapcsolatban így fogalmazott: *„Ezzel a nappal a totális diktatúra ért véget Magyarországon."* Reméljük, a történelem majd őt igazolja. Azonban a szükséges változásokhoz képest ez is, bár szép, de önmagában mindenképpen csekély eredmény.

Egyelőre egy nem teljesen látható kimenetelű átalakulási folyamatnak vagyunk még mindig az elején. Jó irányba haladunk, mondják nekünk jobbról, mondják nekünk balról s magunk is így érezzük legtöbben. Azonban igen sok még a tennivaló. A sok probléma, baj és viszály között egyvalamiből talán mondhatjuk, szerencsére elég jól állunk: reményből a javulásra elég szép adaggal rendelkezünk. Köszönhető ez az egyre pozitívabb itthoni politikai változásoknak, s külhoni támogató értékeléseknek. Talán soha történelmünk folyamán még nem biztattak ennyien minket a legkülönbözőbb országokból. Egyre jobban kirajzolódik a kép. Egyre világosabb a helyzetünk, a XX. század végén ismét jó eséllyel rajtolhatunk — sajnos csak rajtolhatunk — arra, hogy megvalósíthassuk évszázados álmunk, a fejlett Európához való felzárkózást. Talán most sikerül. Mindenesetre bűn nem kihasználni egy ilyen lehetőséget.

Amit legelőször meg kell valósítanunk — az alternatív szerveződések véleménye szerint — az összesen 4 szóban kifejezhető, s majd 150 éve nem változott semmit: Szabad, független, demokratikus Magyarországot!

Ugye nem is csengenek olyan ismeretlenül ezek a szavak? Milyen könnyű leírni, de milyen hatalmas munka lesz még megvalósítani ezt a célkitűzést.

Viszont ha ez meglesz, megvan a biztos alap, s egy ilyen biztos alapra már könnyebb lesz magas házat építeni a süllyedés komolyabb veszélye nélkül, mint az megesett már annyiszor velünk történelmünk során.

Megvolt tehát az igen várt ünnep, az emlékezés, nagy fogadkozások, célkitűzések ideje, jöjjön most már a munka, az alapozás, hogy legyen mit felmutatni magunknak jövőre, az újabb számadáskor.

Kalocsai Péter

A vén zászlótartó

SPORTHÍREK

Versenyben a feljutásért!

Sorozatban hatodik tétmérkőzésüket nyerték meg kosaras lányaink, így az őszi gyengébb szereplést feledtetve második helyen állnak a bajnokságban, azaz feljutó helyen várják a még hátralévő három meccset. Ezek közül egyet kell megnyerniük ahhoz, hogy a csoportok közötti rájátszásba kerüljenek (ahol az NB II. három csoportja 1., 2. helyezettjei játszanak három feljutó helyért).

Már január 1-jén kemény munka kezdődött. Ekkor indultak Lengyelországba egy alapozó edzőtáborba. Ezután heti 3-4 edzéssel készültek a bajnokság folytatására. A bajnokság első felvonása február közepén zárult, ez a 2. helyen találta a KÖZGÁZ-t. Az első négy helyezett rájátszása is még februárban kezdődött. Ennek befejeztével már csak a 3. helyen állt a csapat.

A rájátszásban jól kezdődött minden. A volt válogatott játékosokkal megerősített Tatabányai BHG-t itthon jó játékkal 60-50 arányban legyőzték. A csapatból a legtöbb pontot *Bánki Mónika* (15) és *Gallai Erika* (11) dobták. Ezután következett az örök ellenfél MAFC-csapata. Korábban vesztettünk ellenük, ám most összeszedték magukat a lányok és biztos 81-61-es győzelmet arattak. A legeredményesebb játékosok *Gallai Erika* (24) és *Haraszti Ildikó* (16) voltak. Az elmúlt szombaton Tatabányán találkozott egymással a KÖZGÁZ és BHG. Ekkor is kevés volt *Nagy Csilla* és *Szuchy Kati* rutinja a KÖZGÁZ SC lányai remek csapatjátéka és érett taktikai fegyelmezettsége ellen. Az eredmény 62-52 a javunkra. A mérkőzés gólkirálynője *Farkas Kata* lett 22 ponttal (amiben öt ! ! tripla dobás is volt), míg *Kovács Judit* 17 pontot szerzett jó centermunkájával.

Legközelebb ismét a MAFC következik (március 28-án), majd kétszer a Testnevelési Főiskola ellen játszunk. A csapat jó hangulatban, bizakodva várja a folytatást.

Tavaszi sporthírek

Az MNK-sorozatban már január 13-án pályára léptünk a MAFC NB II-es csapata ellen, itt 3:0-ra nyertünk, így továbbjutottunk, és január 27-én ismét játszhattunk. Ekkor Szigetszentmiklós volt az ellenfél, ismét nyertünk, de most 3:1-re. A sorsolás szeszélye folytán február 8-ra már igen erős csapatot kaptunk, az Eger SE-t, akik az NB I-ben a III—IV. helyért küzdenek. Ezen a mérkőzésen 3:0 arányban alul maradtunk, és így kiestünk a további küzdelmekből.

A bajnokságra való felkészülés jegyében részt vettünk a „Győri Torna" elnevezésű versenyen, melyen az NB II. Nyugati csoport I., II., III. helyezett csapatai, valamint az ifjúsági válogatott is részt vett. Igen jó mérkőzéseket játszottunk, és közben az I. helyen végeztünk, ebben a nekünk rangos mezőnyben.

A bajnokság tavaszi fordulóit március 4-én kezdtük meg Kincsesbánya ellen, melyet 3:0-ra megnyertünk. Ezután következett a legnagyobb riválisunk, mivel ők a másodikok csoportunkban, és ráadásul náluk játszottunk. De nagy küzdelemben sikerült 3:2-re nyernünk. Ez a mérkőzés a küzdeni tudás, akarás diadala volt, mivel a játék az sehogy nem akart beindulni. Kiemelni egyénileg senkit sem lehet a jó játékáért, viszont együtt az egész csapatot megilleti a dicséret. Ezek után 13 mérkőzésből 36:9-es szettaránnyal, veretlenül vezetjük az NB II. Déli csoportot.

Az 1988—89-es bajnoki évet szeretnénk veretlenül nyerni, és ezáltal a következőkben az NB I-ben szerepelni.

Demó Péter

Demonstrátori pályázat!

Az MKKE vállalatgazdaságtan tanszék demonstrátori pályázatot hirdet az 1989/90-es tanévre, 2 fő részére.

A demonstrátorok feladatai:

1. Részvétel a Vállalatgazdaságtan c. tárgy anyagának tankönyvvé formálásában.
2. A „Mikrogazdasági Kutatások" c. programhoz kapcsolódó kutatásokban való részvétel (önálló kutatás ill. kutatásszervezési tevékenység végzése témavezető irányítása mellett).

A demonstrátori pályázatok leadásának határideje: május 10., a tanszék titkárságára (Veres Pálné utca 36., 103. szoba).

Vállalat-gazdaságtan tanszék

Le velü(n)k!

Alig fértem a bőrömbe, mikor elolvastam Gyöngyösi Szabolcs Engedmények-Minek? című cikkét, mely a március 9-ei Közgazdászban jelent meg. Igen, nem halt ki a magyar virtus! Ez a kemény, szittya gyerek nem siránkozik, nem panaszkodik, hogy magasak a követelmények, hanem épp ellenkezőleg, keményebb feltételeket követel. Hadd hulljon a férgese!

Az előző évfolyamokhoz képest bekövetkezett ugrásszerű szellemi fejlődésnek köszönhetően nekünk elég 1 évig heti 3 matekóra is annak a matematika tananyagnak az elsajátításához, melyhez a satnya felsősöknek 2 éven át heti 4 óra szükségeltetett. Az ész nagyjai között nincs helye annak, aki a !-jel faktorális értelmezésével nem találkozott a szakközépiskolában!

Az ún. ÉV pedig kézzel-lábbal igyekszik a fejlődésnek útját állni. Hát nem elintézték, hogy az egyetemi ág feltétele 3,2 legyen? Ez, amellett, hogy gátja a későbbi magas követelményeknek való megfelelésnek, mégcsak nem is eredeti; az egyetemi vezetés már a nyáron kiküldött Tájékoztatóban is ezt az értéket adta meg... És még ők tartanak igényt az „évfolyamvezetés" titulusra! Hát milyen vezetés az, amely saját megválasztása előtt sem képes harmincnál több embert összehívni a választásra?!

Egyszerűen érthetetlen, hogy ezek után mégis hogy lehet olyan népszerű a pórok körében, hogy az általa hirdetett évfolyamgyűlésre majdnem egy tucat elsős jött el? Itt lenne már az ideje, hogy higgadt, tájékozott évfolyambeliek felnyissák társaik szemét e bűnös társaság tevékenységét illetően, úgy, ahogy azt Gy. Sz. tette, aki még arra is rávilágított, hogyha a Rádayban lett volna a választás, még kevesebben jöttek volna el! Csak a Kinizsi vonzerejének volt köszönhető a 30-as nagyságrendű érdeklődés. Folytassuk tovább a megalapozott kritikai észrevételek közhírré tételét! Kövessük úttörőnket, Gy. Sz.-t!

Lovász Tamás

Megúszta

KÖZGAZDÁSZ

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja.
Felelős szerkesztő: HALAY EDIT
Szerkesztőség: Budapest IX., Dimitrov tér 8. 1093
Telefon: 174-548
Kiadja a Hírlapkiadó Vállalat, Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3.
Felelős kiadó: VÁGNER FERENC vezérigazgató
89—4084. Szikra Lapnyomda, Budapest
Felelős vezető: CSÜNDES ZOLTÁN vezérigazgató

Új Soros-utazók

Balaton Károly (USA) 5 hónap; Bognár Károly (USA) 10 hónap; Bokorné Iványi Katalin (USA) 5 hónap; Bugnics Richárd (Hollandia) 5 hónap; Elek Sándor (Anglia) 5 hónap; Horváth Lajos (NSZK) 5 hónap; Petrasovits Anna (Anglia) 5 hónap; Rajki András (USA) 5 hónap; Sándor Péter (Olaszország) 2 hónap; Tihanyi László (USA) 10 hónap; Tóthné Ilonszky Gabriella (Anglia) 5 hónap; Varga Tibor (USA) 5 hónap; Varjas Pál (USA) 5 hónap; Vastag Gyula (USA) 5 hónap; Veres Pál (NSZK) 5 hónap; Virág Miklós (USA) 10 hónap; Zeöld László (USA) 5 hónap.

UNIVERSITAS

Emlékeztetőül: Az 1989. március 1. és 1989. május 31. között érvényes prémiumrendszerünknek az a lényege, hogy aki egy adott hónapban egy munkahelyen (egy szerződésben) legalább 40 órát dolgozik, az az itteni teljes keresetére 10% prémiumot kap.

Rendkívül fontos: Mint tudod, a tagsági viszonyt március 31-éig kell meghosszabbítani az irodában. Ez minden tag számára kötelező, aki elmulasztja megtenni, annak a tagsági viszonya március 31-én megszűnik és többet nem dolgozhat az UNIVERSITAS-ban.

Munkák:

1. *Adminisztratív* — szakmai:	
SZÜV de., du.	Serfőző Gyula 173-033/F 510 és Csáki Sándor 384-766/501
Kopint-Datorg, adatbevitel idegen nyelven, de., du.	Demeter Krisztina 882-434
ÁSZ Kisszövetkezet, üzletkötés	Fent Gyula 384-766/516
Mikroelektronikai Váll., adatrögzítés de., du.	Gyémánt Csilla 173-033/L 313.
AUTÓKER de., du.	Vass Lucia UNI-iroda
Magyar Kábel de., du.	Nagy Zsuzsa 567-565/24
Lottó Áruház	Forgó Ferenc 764-481
HALÉRT de., du.	Kő Attila 173-033/L 107.
2. *Fizikai*	
Magyar Hitelbank Rt. de. vagy du. (tartósan)	Babics Egon 384 766/217.
UNIPACK de., du.	Kalocsai Péter 606-697
Egyetemi Nyomda de., du.	Tóth Anita 384-766/508
Szeszipari Vállalat de.	Tóth Anita 384-766/508
Magyar Posztó de., du., éjjel	Turi László 147-975
Kossuth Nyomda de., du., éjjel	Pesti Imre 664-855/201
Lőrinci Fonó de., du., éjjel	Hoffmann József 122-422

KERESS BENNÜNKET, HOGY KERESHESS!

UNIVERSITAS IRODA: 1092 BUDAPEST, KINIZSI U. 1—7. I/160. SZOBA. TELEFON: 176-426, VAGY 170-233/150 M.

Mannheimi kapcsolat

Lothar Späth, a Baden-Württemberg tartomány miniszterelnöke és *Alexander Arnot*, az NSZK budapesti nagykövete is megjelent március 17-én, amikor egyetemünk és a mannheimi egyetem kapcsolatát rögzítő szerződést aláírták. A külföldön lévő rektor helyett *Kupcsik József* köszöntötte a vendégeket, köztük *Otto Jacobs* professzort, a mannheimi egyetem elnökét. Kupcsik József rövid beszédben ismertette egyetemünket és méltatta a két ország és intézmény közötti együttműködés jelentőségét. A március 17-étől érvényes szerződés értelmében egyetemi oktatók, kutatók és hallgatók mennek majd innen Mannheimbe és jönnek onnan ide. Évente egy ösztöndíjat ajánl fel mindkét intézmény, s évi egy hónapos professzorcsere is lesz. Szorgalmazzák a vezetők a kulturális és művészeti csoportok kapcsolatait, cseréjét is. A szerződés — amelyet most Otto Jacobs és Kupcsik József aláírt — három évig érvényes és további három évre automatikusan meghosszabbodik, ha a felek egyike sem mondja föl.

Lothar Späth és Otto Jacobs pohárköszöntőikben nagy jelentőségű eseményként értékelték a kapcsolatok további bővülését.

„Fordulat" balról

Új elméleti folyóirattal jelentkezett februárban az egyetemen, a Társadalomelméleti Kollégium, *Fordulat* címmel. A szerkesztők szándéka szerint a megjelentetendő cikkek, tanulmányok nem kötődnek csak a kollégiumhoz. Bárki publikálhatja művét a kiadvány lapjain, aki számára a lap nyíltan vállalt politikai hovatartozása, a társadalmi progresszió és baloldaliság értéke együttesen elfogadható. A mai társadalmi és politikai folyamatokat megvizsgálva bizonyos fokú bátorságra van szükség egy ilyen platformon álló kiadvány épp itt és most való megjelentetéséhez, amennyiben a cél az, — márpedig a szerkesztők célja mindenképpen az —, hogy minél több emberrel megismertessék ezeket a gondolatokat. Irányultságát tekintve, a Fordulat az egyetemen mindenképpen hiánypótló periodika, és hogy újdonságnak is számít azt az bizonyítja, hogy négy nap alatt az első szám hétszáz példánya teljesen elfogyott. Persze, hogy mennyire sikerült megnyerni az olvasók tetszését, az majd a következő számnál derül ki.

Az első számban négy dolgozatot olvashatunk, négy különböző műfajt. Az olvasók megismerkedhetnek azzal a platformmal, amelyet a TEK-esek a tavaly őszi szakkollégiumok közötti — *„A szocializmus, mint modernizációs alternatíva"* című — vitára állítottak össze. (Erről annak idején a Közgazdász hasábjain is olvashattunk.) A rövid dolgozatban műfajánál fogva csupán témaszerűen kerül kifejtésre a szocializmus kialakulása, a modernizációs elméletek történelmi és elméleti beágyazottsága, és e két elmélet (amennyiben az anyag a szocializmuson a marxi szocializmust érti) egymáshoz való viszonya. A marxi formációelmélet alapján elvetik a modernizációs elméleteket mind módszertani, mind pedig tartalmi szempontból, s a szocializmusnak nem a modernizáció szempontjából való vizsgálatát javasolják — hiszen így már eleve maga a kérdésfeltevés is bizonyos torzításokat tartalmaz —, hanem azokra a kérdésekre keresik a választ, hogy: *„Mennyiben szüntették meg a kialakult rendszerek, a korábbi félfeudális berendezkedéseket, illetve mennyiben haladták meg azokat?! Mennyiben segítették elő a kialakult viszonyok az össztársadalmi termelés növekedését, az ipari társadalmak létrehozását, a kulturális felemelkedést, a szociális ellátás javítását, stb.?"* s végül, hogy: *„Képesek voltak-e az új rendszerek a termelést hatékony, új munkaszervezeti formák segítségével megszervezni, a bürokráciát ellenőrizni, stb?"*

A következő dolgozat témája a *Marshall-terv Czabán László* tollából. (A cikk befejezése a következő számban.) Idősorok, statisztikai adatok és gazdaságtörténeti, politikai elemzés alapján betekintést nyerhetünk az amerikai gazdaság, és Nyugat-Európa II. világháború utáni helyzetébe. Feltárulnak a politikai és gazdasági folyamatok közötti összefüggések, a háború után megerősödött baloldal (a kommunista és munkáspártok és általában munkásmozgalom, valamint a felszabadító mozgalmak) és a nemzeti burzsoáziák közötti feszültségek éleződése, valamint az amerikai tőke szerepe — éppen a Marshall-terv formájában —, amelyet a baloldali erőknek a nyugateurópai népfrontos kormányokból való kiszorításában játszott. A cikk aktualitását az adja, hogy éppen manapság vetik fel sokan, Magyarország és a Marshall-terv kapcsolatát, mind olyan értelemben, hogy hiba volt elutasítani azt 1947-ben, mind pedig oly módon, hogy a kelet-európai országok gazdasági bajainak orvoslására egy „új Marshall-tervre" lenne szükség. Mindenesetre ezen cikk folytatása megéri azt, hogy a Fordulat második számát is elolvassuk majd.

A harmadik tanulmány egy ma rendkívül divatos témát boncolgat szokatlan nézőpontból. A téma divatos, mert *a sztálini modellről beszél* ma mindenki (még a Ludas Matyi is), a megközelítés azonban szokatlan, mert *a lenini és sztálini koncepciót igyekszik a szerző élesen elválasztani egymástól*, kimutatva azt, hogy a sztálini elképzelés nem a lenini gondolatok időbeli folytatása, hanem egy attól teljesen eltérő irányú koncepció. Kár, hogy nem igazán derül ki, hogy az első fejezet elején a szerző normatív értékeket fejt-e ki, vagy pedig úgy véli, hogy ténylegesen azok a folyamatok és változások zajlottak le a létező szocializmuson belül, amelyeket ő ott kifejt. [például *„Tette ezt oly módon (mármint a gyáripar és az urbanizált életfeltételek megteremtését a szocializmuson belül az ötvenes években — D. M.), hogy közben képes volt megkímélni az embereket a kapitalizmusban létező emberellenes jelenségektől."* vagy, *„Igaz ez az osztálytársadalmiság magasabb rendű, mint a kapitalista osztálytársadalmiság, mert nem a tőkében és a bérmunkában való érdekeltség ellentmondásán alapul."]* Ezek a megjegyzések annál is inkább érthetetlenek, hiszen a szerző — *Balta Csaba* — is azok közé tartozik, akik a fennálló, szocialista rendszereket nem azonosítják a formációértelemben vett szocializmussal, hanem átmeneti korszaknak nevezik azt, s ily módon, nem hiszem, hogy a társadalomtudománynak még ma is azt kellene bizonygatnia, hogy a létező szocializmus országai — ezek az átmeneti társadalmak — „magasabbrendűek a kapitalizmusnál". A dolgozat második és harmadik része viszont rendkívül informatív és összeszedett, amelyekből világosan kiderülnek azok a koordinális eltérések, amelyek a lenini és sztálini elméletet élesen megkülönböztetik egymástól. Ilyen kérdések kerülnek szóba, mint a gazdálkodás megszervezése és a tömegek illetve a központi irányítóapparátus kapcsolata, az apparátus és a társadalom viszonya, a lenini közvetlen demokrácia és a sztálini kollektivizmus, stb. Mindezek rövid, tézisszerű kifejtése után jut el a szerző a dolgozat, zárógondolatához: *„... a sztálini szocializmus egyáltalán nem tekinthető a lenini bolsevizmus belső továbbfejlődésének."*

Az utolsó írás *Juhász János tollából a marxi és engelsi szocializmuskép filozófiai szempontú, az ember, az emberi teljesség szempontjából vett vizsgálata.* A dolgozat középpontjában az *elidegenedésnek*, az ember végletes felaprózottsága megszüntetésének szükségességét valló társadalomkép — a szocializmus — filozófiai megalapozása áll. *„... ami a marxi és engelsi kommunizmusfelfogás lényegét illeti, ... annak nem forrása az utópikus nézetrendszer. Annak lényege sokkal inkább rokonságot mutat az emberi önlétrehozás ... hegeli gondolatával."* A társadalmi fejlődés ellentmondása, hogy a technika fejlődése, a munkamegosztás mind tökéletesedő formája az egyén egyre végletesebb feloldását, elszegényedését hozza magával, vagy ahogy Adam Ferguson írja a manufaktúrakorszakot vizsgálva: *„... Azt lehet tehát mondani, hogy a manufakturák ott virágoznak a leginkább, ahol leginkább megszabadultak a szellemtől, oly módon, hogy a műhelyt egy gépnek lehet tekinteni, melynek rései emberek ... Helóták nemzete vagyunk, nincs köztünk szabad ember."* Marx és Engels tisztában voltak ezzel a folyamattal, s a szocializmus eszméje nem azt a célt szolgálta náluk, hogy a reálisan létezőt az elméletben oldják fel. Viszont vizsgálódásaik során felismerték azt, *hogy meg kell különböztetni egymástól a társadalom anyagi tevékenységének tartalmát és ennek a tevékenységnek a sajátos formáját,"* és, hogy *„... ezeket a formákat szükségszerű formákként kell felismerni, amelyek nem véletlenül kapcsolódnak az e formáktól megkülönböztetett anyagi tartalom meghatározott fejlettségi fokához."* A tőkés fejlődés lényege, a társadalmi előrehaladás szempontjából éppen az, hogy *„... a többletmunkát oly módon és olyan feltételek között kényszeríti ki, melyek a termelőerőknek a társadalmi viszonyoknak a fejlődése és egy magasabbrendű új alakulat elemeinek a megteremtése szempontjából előnyösebbek, mint a korábbi formák, a rabszolgaság, jobbágyság stb. Ily módon egyrészt olyan fokra vezet, amelyben a társadalom egy része nem fogja többé a másik rovására kikényszeríteni és manipulálni a társadalmi fejlődést ...;* másrészt megteremti olyan viszonyoknak az anyagi eszközeit és csíráját, amelyek a társadalom egy magasabb formájában lehetővé teszik, hogy *„... a többletmunkát az anyagi munkának egyáltalában szentelt idő nagyobb korlátozásával kapcsolják egybe".*

Ez pedig nem más, mint marxi értelemben vett szocializmus lehetőségének megfogalmazása.

Ez hát a Fordulat bemutatkozó száma, amely akkor érhetné el igazi célját, ha nem csupán elolvasnák, hanem egyre többen kapcsolódnának be főleg a diákok közül — az első számban csupán egyetlen cikk származik az ő tollukból — a folyóirat tartalmi munkájába is.

Durucskó Mihály